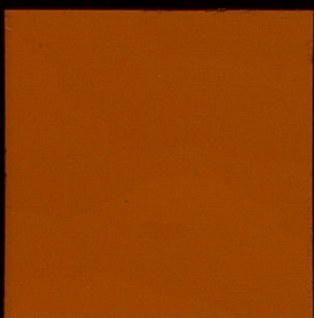
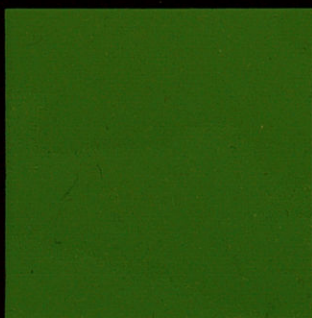
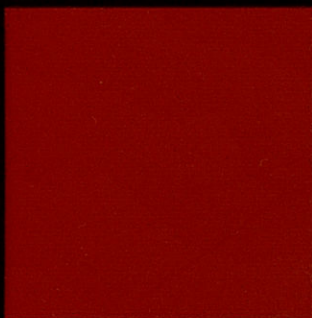
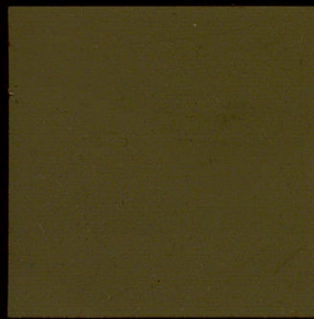
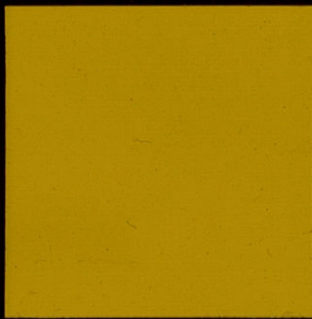
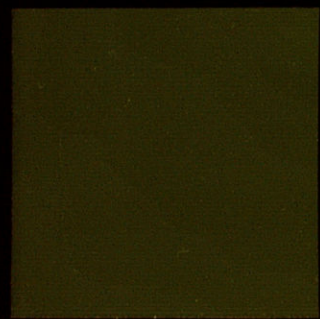
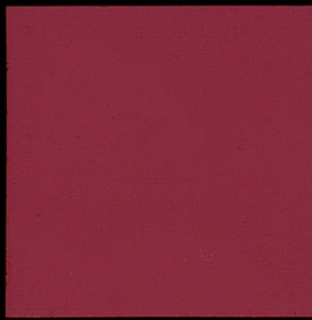
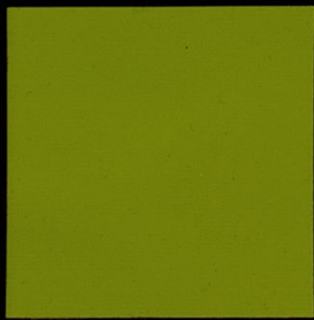
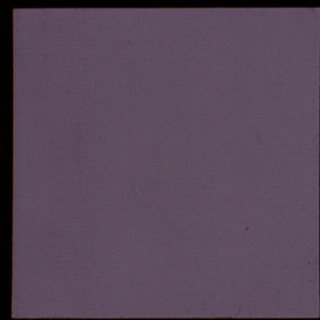
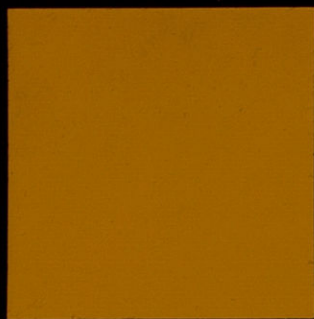

EL MIRALL

Núm. 108

500 ptes./ 3'01 Euros.

Dossier

*Fires i mercats,
la força d'una
tradició*

Entrevista

*Joan Carrero,
candidat al
Premi Nobel
de la Pau*

Reportatge

*Els castellers
que toquen
el cel*

Itineraris

*Llucalcari,
on tot transpira
calma*

*Especial
Nit de la Cultura*

Seccions: art • llibres • miscel·lània d'actualitat • la botiga

La seva confiança ho fa possible

"SA NOSTRA"
Amb la nit de
la Cultura

Balears Sa Nostra Raó de Ser

Així reinvertim els nostres beneficis a "SA NOSTRA", realitzant exposicions, projeccions de cinema, activitats literàries i conferències, oferint un programa musical per a tots els gustos, recolzant les més diverses manifestacions artístiques i, en definitiva, donant suport a la cultura i posant-la a l'abast de tothom. Perquè el benestar de la gent de **Balears** és "SA NOSTRA" raó de ser.

Gent de
confiança

"SA
NOS
TRA"

CAIXA DE BALEARS

Edita:

OBRA CULTURAL BALEAR

President: Antoni Mir

Publica:

Associació EL MIRALL
C/ de la Impremta, 1, pral. 2a
07001 Palma

President: Ferran Gomila

**Producció, administració
i publicitat:**

C/ de la Impremta, 1
07001 Palma (Mallorca)
Tel.: 971 725937
Telefax: 971 719385
Apartat de correus 179
07080 Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:

C/ de la Montcada, 20
(Palau Dalmaes)
08003 Barcelona

Delegació a València:

C/ de Moratín, 15
46001 València

**Web i adreça de l'OCB
a Internet**

<http://www.partal.com/ocb>

e-mail: ocb@internet.com

Director:

Gaspar Valero i Martí

Redactora en cap:

Joana Mas i Sastre

Secretari de redacció:

Tomeu Martí i Florit

**Consell de redacció /
col·laboradors**

Francesc Bujosa
Catalina Valriu
Antoni Ginard
David Ginard
Antoni Marimon
Biel Mesquida
Mateu Morro

Publicitat: Santi Adrover

Els articles publicats en aquesta
revista expressen únicament
l'opinió dels autors.

Coberta: Maria Carbonero

Fotos: Pep Pastor

Maquetació i fotocomposició:

Documenta Balear SL

Impressió:

Xisco Arts Gràfiques
C/ del Baix Riera, 1-A, Palma
Tel.: 971 475754

Dipòsit Legal: PM 10-1987

Dossier 5

FIRES I MERCATS, LA FORÇA DE LA TRADICIÓ

La celebració de fires i mercats als pobles de Mallorca és una tradició que no s'ha perdut al llarg dels anys, ans al contrari, de cada vegada arrela més en la societat moderna. Al dossier d'avui, presentam el passat i el present d'aquests esdeveniments i contam la història de dues fires emblemàtiques: el Dijous Bo, d'Inca, i la Fira de Maig, de Sineu.

4 Editorial

**17 Pujol es
reuneix amb
l'OCB**

Semblança 19

Joan Maimó, pintor i
conrador de la poesia
i la prosa

Reportatge 20

Els Castellers que toquen el cel

La Colla Castellera de Mallorca és una associació de caràcter cultural que té com a objectiu la pràctica i el foment dels castells. Explicam l'origen dels castellers i l'activitat del grup casteller més popular de Mallorca, que l'any passat va organitzar la primera Diada Castellera a la plaça de Cort.

**30 Miscel·lània
d'actualitat**

**29 Pactes i
ficcions**

Per Rafel Crespi

**I-IV Especial
Nit de la
Cultura**

Tendències

Itineraris

Gaspar Valero 32

Cinefàgia

Matías Vallés 36

Art

Cristina Ros 38

Llibres

Biel Mesquida 40

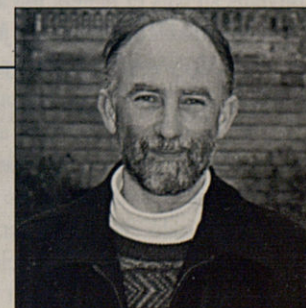
La Botiga

El Mirall 42

Entrevista 23

Joan Carrero, candidat al premi Nobel de la Pau

El mallorquí d'adopció Joan Carrero és candidat al premi Nobel de la Pau per la seva tasca en la denúncia de la situació a Ruanda i el Zaire. El Congrés de Diputats ha donat suport a la seva candidatura, que presentarà Adolfo Pérez Esquivel, anterior Nobel de la Pau.

Una Nit de la Cultura pletòrica per a una nova empenta

La Nit de la Cultura del 17 de desembre de 1999, acte en què l'Obra Cultural Balear lliura des de 1987 els seus premis d'acció cívica, els Premis 31 de Desembre, ha estat unànimement considerada per la seva qualitat i el seu contingut com una de les més reeixides dels darrers anys. Reeixida pel poder de convocatòria, pel seu caràcter integrador i representatiu, pel nivell dels presentadors i de les actuacions musicals, per les imatges, per l'assistència dels principals líders de Balears i Catalunya i pel contingut dels seus discursos, pel grau de satisfacció dels assistents i dels que la segueixen per televisió, per la concordança amb el missatge de l'entitat organitzadora concretada amb la defensa de la unitat de la llengua catalana i l'impuls a la cooperació cultural i en tots els terrenys entre els nostres països.

La Nit de la Cultura mostrà una OCB sòlida, potent, capaç i decidida a continuar influint en la societat des del seu ideari al llarg de la present legislatura. La crida feta a la ciutadania a mantenir viva la mateixa "actitud cívica i lingüística" que, a més del compromís personal i diari amb l'ús del català, ha fet possible les imponents mobilitzacions populars per la llengua i el país de la dècada dels noranta, tenia aquest sentit de guanyar, en aquests propers anys, la més àmplia majoria social.

Es demostrà el gran poder de convocatòria que ha assolit aquesta Entitat, amb l'assistència d'unes mil persones que ompliren novament el Casino Pal·ladium de Mallorca, la sala de més cabuda de l'illa, i que representaven tot el ventall de la societat civil i de les institucions de les Balears, i també del conjunt del territori en què es parla llengua catalana.

De fet, la necessària defensa de la unitat de l'idioma i la preocupació pel futur del conjunt de la llengua hi tengué una forta participació. S'hi referiren bona part dels discursos, tant el del president de l'entitat amfitriona com els dels presidents de Balears i Catalunya. I la Universitat de València recollí el guardó 'Gabriel Alomar', per la defensa de la llengua catalana en un context ple de dificultats.

Potser per aquesta raó, hi prengué cos la necessitat ineludible de dur a terme polítiques de cooperació efectiva en el camp de la llengua i la cultura, i en tots els terrenys en què sigui bo fer-ho. El conseller d'Educació i Cultura del Govern balear presentà dos convenis signats el mateix dia amb el seu homònim català en el camp del cinema i del vídeo. I ja a la reunió de l'horabaixa mantenguda pel president Pujol amb la nova junta directiva de l'OCB, representants de l'entitat cultural havien exposat que era el moment de 'canviar el xip', ara que hi havia sintonia entre els dos Governos, i i que des de Catalunya es planificàs sempre i en tots els camps tenint en compte les Balears.

La retransmissió en directe per TVC (pel seu canal cultural, el Canal 33, i pels canals internacionals que el difongueren a Europa i Amèrica) oferí un molt alt nivell de qualitat, tant pel ritme,

com per la fluïdesa, com pel guió i el to dels presentadors, pels vídeos, per la seqüència de lliurament dels premis... per la professionalitat d'aquesta televisió. Un programa de televisió atractiu i entretingut per als telespectadors.

La Nit de lliurament dels Premis 31 de Desembre assolí el màxim nivell de representació social i institucional. Tant per les personalitats civils que lliuraren els guardons com per les autoritats presents i que s'adreçaren al públic. I s'hi digueren coses importants.

La presidenta del Consell de Mallorca afirmà que "l'OCB pot sobreviure sense partits polítics, però els partits que volen el bé d'aquest país no poden viure d'esquena al que representa l'OCB". La presidenta del Consell d'Eivissa i Formentera parlà de "refermar els nostres lligams amb els pobles de Mallorca i Menorca, i amb tots els territoris de parla catalana".

El president de les Balears començà dient, referint-se a l'OCB, que "mai no hem d'oblidar allò que li devem a aquesta entitat lluitadora i defensora d'un dels béns més preuats que ens ha llegat la història: la llengua i la cultura catalanes, la llengua i la cultura pròpies d'aquest país". I afegí que "no volem una llengua minoritzada, una llengua subalterna per parlar en família. Volem una llengua dignificada i de ple dret. Una llengua competitiva". També va dir: "facem una llengua socialment necessària i l'haurérem recuperada per sempre més".

Jordi Pujol vingué a Mallorca, en una nova jornada d'acostament entre les Balears i Catalunya, atenent a la invitació de l'Obra Cultural Balear. A més a més de reunir-se amb el president Antich, la visita de Pujol va incloure dues reunions amb la societat civil il·lenca promogudes per l'entitat amfitriona, l'OCB, celebrades a la històrica seu del Foment del Turisme de Mallorca, l'entitat gairebé centenària que promovia a començaments del segle la "indústria dels forasters", avui principalíssima activitat econòmica de l'illa. La primera trobada fou amb el món econòmic i turístic, sessió dirigida per Miquel Vicens, president del Foment, i a la qual assistiren membres molt qualificats d'aquests àmbits de la nostra societat, en què es tractaren temes com la cessió de la gestió dels aeroports a les Comunitats Autònomes i altres assumptes de la situació política i econòmica.

L'altra trobada es va celebrar amb la nova junta directiva de l'OCB elegida per als pròxims quatre anys, i representants de l'Entitat als pobles de l'Illa. L'interès es va centrar a potenciar la interrelació i la intercomunicació amb Catalunya, i la defensa de l'idioma en el seu conjunt.

Celebrada just a l'albada de l'any 2000, la Nit de la Cultura —unànimement considerada com l'edició més completa dels darrers anys— haurà estat el preludi d'una nova i necessària empenta en favor de tot allò que ha guiat la lluita de l'Obra i de milers i milers de persones a les illes Balears: la defensa dels drets de la persona, de les llengües i dels pobles.

Fires i mercats a Mallorca

El dossier d'aquest número d'*El Mirall* us informa de l'evolució històrica dels mercats i les fires que es fan a Mallorca des de segles enrere. Així mateix, us parlem de com la ciutadania viu avui aquest esdeveniment, que forma part de la tra-

dició dels pobles i que ara s'ha convertit en un curiós atractiu per als turistes que ens visiten. Els dos darrers articles descriuen dues de les fires més emblemàtiques de l'illa: el Dijous Bo, d'Inca, i la Fira de maig, de Sineu.

Els orígens dels mercats i de les fires es troben en la societat tradicional, han evolucionat al llarg del temps i s'han adaptat als nous models

de producció, tot i que en aquesta evolució perduran el tret primigeni, com és el sentit estrictament econòmic.

L'evolució històrica de les fires i mercats a Mallorca

A Mallorca, tot i que els mercats entesos com aquell lloc on es dona la venda de productes a l'engròs i a la menuda certament existiren abans, l'origen es vincula al regnat de Jaume II. Aquest monarca, el 7 de juliol de 1302, atorgà un privilegi a Palma pel qual s'instituí el mercat que s'hi havia de celebrar els dissabtes. Aquest va ser el mercat més important de Mallorca durant molts segles. Pel que fa a la Part Forana, els més significatius eren el mercat dels dimecres de Sineu i el dels dijous d'Inca. Aquest fet ens pot indicar que les fires d'aquestes dues localitats també esdevenen les més impor-

tants de Mallorca.

Però també cal destacar els mercats que es feien els dilluns a Manacor i Montuïri, els dimarts a Porreres, els dimecres a Lluçmajor i Capdepera, els dijous a Sant Llorenç des Cardassar i Campos, els divendres a Son Cervera i a Maria de la Salut i, finalment, els de Felanitx, Pollença, Sencelles, Artà, Algaida, Binissalem i Sóller (que durant els anys vuitanta d'aquest segle es traslladà al dissabte). Com es pot observar, no hi havia cap mercat els dissabtes a la Part Forana, aquest fet vendria determinat per l'atracció que tenia el de Palma.

La fira seria una derivació d'aquests

mercats locals setmanals, però una derivació que no va cap a baix sinó cap amunt, qualitativament parlant. La fira es defineix com un mercat extraordinari que es fa de forma periòdica, generalment anual, i que se celebra en dies assenyalats que són festius a la localitat. Pel que fa a les seves característiques econòmiques, es tracta d'un mercat en el qual es dona una major oferta i demanda, ja que hi ha més transaccions, i a més deixa de tenir una incidència senzillament local, com és la que tenen els mercats setmanals, i passen a tenir un caràcter insular o comarcal. A més, a les fires hi ha una menor presència dels paridors, que tenen com a punt de comercialització el mercat setmanal o diari. Quant a Mallorca, la importància de les fires va ser cabdal des del final del segle XII fins a mitjan segle XIX. Aquesta afirmació es fonamenta en el fet que durant aquest període van determinar i actualitzar els preus vigents a Mallorca i, a més, que la celebració, en cada cas, era el termini per a la renovació dels contractes d'arrendament de terres. En aquest context es pot explicar, possiblement, el cicle de fires de tardor que se celebren poc temps després del 8 de setembre, festa de la Mare de Déu, coneguda entre els pagesos com la Mare de Déu dels Missatges, data en què es renoven els arrendaments de possessions i sorts; i també, poc després de Sant Miquel (29 de setembre), data en què comença l'any agrícola. En els cicles de tardor cal incloure les fires de Lluçmajor, Campos, Santanyí, Felanitx, sa Pobla, Pollença i Algaida, a més del Dijous Bo. Entre altres elements pels quals les fires servien com a punt de referència cal afegir el fet que eren la data determinada per al pagament dels serveis adquirits a crèdit al llarg de l'any per part dels responsables de

LES FIRES ACTUAVEN COM EL DETERMINANT DELS PREUS VIGENTS A MALLORCA

Als mercats actuals es pot trobar gairebé de tot.

l'explotació de les possessions. Els perceptors d'aquests pagaments solien ser els fusters, selleters i ferrers. També, en celebrar-se la fira, calia pagar els censals.

Des de la seva creació les fires varen tenir la protecció de les autoritats municipals, les quals s'encarregaven de reglamentar-ne la ubicació, mantenir-hi l'ordre i vigilar la correcta aplicació dels pesos, mesures i preus, a més de la qualitat de les mercaderies. Aquestes funcions entre els segles XIV i XVII eren competència del *mustassaf*.

Les fires més importants de Mallorca, com hem assenyalat, eren la Fira de Maig de Sineu, i el Dijous Bo d'Inca, a les quals seguien en importància: la de Sant Miquel, la de Llucmajor i la dels tercers diumenges de maig de Manacor. Hi havia poblacions que tenien més d'una fira al llarg de l'any, era el cas de Sineu, Manacor i Inca. També hi ha pobles en què les fires estan integrades per un cicle de tres diumenges consecutius, com és el cas d'Inca, Manacor i Llucmajor.

Com es veu hi ha dos cicles de fires, la de primavera o maig, que són les que sorgiren primer, i les de tardor. Dins el conjunt de fires de primavera cal incloure les d'Andratx, Santa Margalida, Santa Maria del Camí, Campos, Sóller –que té uns trets molt singulars ja que la celebració està vinculada a la commemoració de la victòria dels sallerics sobre els corsaris turcs–, Sencelles, Binissalem i Manacor.

Les fires, antigament, tot i tenir el caràcter d'un mercat ampli, solien caracteritzar-se per estar especialitzades en algun producte o sector en particular que estava relacionat amb l'època de l'any en què se celebrava o amb la producció més singular de la localitat. En el cas de Sineu tenia l'eix en el ramat porcí, la de Llucmajor es dedicava especialment al ramat oví, i el Dijous Bo d'Inca, al boví i les olives. Moltes d'aquestes fires tenien més d'un dia de durada, en alguns casos fins a tres, però el que era més normal eren dos: la fira i el firó, que se celebrava el dia després de la fira.

Les fires, antigament, solien caracteritzar-se per estar especialitzades en algun producte o sector en particular.

Al firó se solien vendre les mercaderies rebaixades que no s'havien pogut vendre el dia abans. La tradició del firó perviu encara en l'actualitat, tot i que ha perdut força per la pròpia dinàmica productiva que ha portat a restar dies festius del calendari.

Però a més dels trets econòmics, les fires tenien tot un seguit de costums que hi estaven lligats, com ara la fer-

mança, que era la joia o objecte de regal que els enamorats compraven a la fira per obsequiar les seves estimades. Aquest costum tenia una forta significació i presència social a Llucmajor, on l'acte de fer fermança (de fer aquest obsequi a l'estimada) suposava un acte d'acceptació de compromís; si el jove no feia aquest regal, significava que no volia l'al·lota, i si

AL FIRÓ ES VENIEN LES MERCADERIES REBAIXADES QUE NO S'HAVIEN VENUT EL DIA ABANS

LA CRISI DE LES FIRES COM A ACTIVITAT COMERCIAL ES PRODUÍ DURANT ELS ANYS 60, QUAN L'AGRICULTURA COMENÇÀ A PERDRE FORÇA

aquesta rebutjava la fermança, era senyal que no volia el seu enamorat. Així ho prova la glossa popular: *Fadrí que no entregará / per sa fira sana fermança / ja pot perdre s'esperança / en Déu sa confiança / que s'al·lota no el voldrà.*

Actualment, aquest costum s'ha transformat en el regal que es fa als infants. Per les fires era tradicional als pobles que els pares, padrins i padrins de fonts comprassin alguna joguina als nins, en molts de casos només ho feia un d'aquests familiars, i eren els únics regals que rebien, exceptuant els Reis. Altres costums tenien un caire gastronòmic, com era la compra de torrons, que o bé es consumien llavors o bé es reservaven per Nadal, i avellanes.

Les fires van patir la seva primera crisi durant la segona meitat del segle passat. Les causes foren la progressiva despoblació de les zones rurals; l'increment dels intercanvis comercials amb l'exterior dels pobles de l'illa; l'alça de les taxes de consum, que impulsaren la celebració dels mercats diaris i, sobretot, l'especialització en

la producció estable de serveis comercials i la progressiva importància que adquiria el mercat setmanal de Palma, que es veia afavorit per la proximitat del port, l'augment de la població urbana i la millora dels transports, a més del progrés industrial. Però la crisi de les fires com a activitat comercial es dona a partir del 1960, quan l'activitat agrícola comença a perdre força i a convertir-se en una activitat minoritària gràcies a la implantació del turisme, que progressivament es converteix en el principal sector productiu de Mallorca.

Un element que ajudarà aquest procés és la millora de les comunicacions. A partir de llavors les fires augmenten el pes dels seus aspectes festius i culturals. D'aquesta manera, en els anys 70, s'incorporen activitats culturals als programes d'actes de les fires, com ara el lliurament dels premis de Narrativa Infantil i Juvenil Guillem Cifre de Colonya a Pollença, o la Trobada de Pintors a sa Pobla. Tot i que dins aquest context encara naixerà alguna fira nova, com és el cas de la

fira agrícola i ramadera de Santa Eugènia, que creà el 1981 la Cambra Agrària de l'esmentada localitat.

D'aquesta manera, les fires dels darrers 30 anys han esdevingut un acte més social o cultural que no comercial, en el qual es mesclen una mínima presència d'aquells sectors comercials que varen ser el motiu de la seva creació, com és el cas dels productes agrícoles i ramaders, i la incorporació de la venda d'objectes artesanals –revival d'aquelles manufactures primerenques– o l'exposició d'automòbils, maquinària agrícola a la vora dels desitjats cotxets i altres atraccions que només un dia com aquest arriben als pobles de Mallorca.

També és veritat que, actualment, són més un testimoni d'aquella febre infantil de la nostra infància que a nosaltres ens sembla estantís i que els infants de més de 5 o 6 anys avui ja miren amb certa indiferència. Però, això sí, la fira sempre és un bon motiu per tornar al poble un diumenge a l'any, sortir amb la roba de vestir, trobar-se amb els companys dels anys de cartilla o batxillerat i mirar de reüll aquell temps que sabem que no tornarà. A la vegada és una ocasió perquè els mallorquins d'altres indrets arribin fins al poble de l'altre cap de l'illa per omplir els carrers de gom a gom cercant aquella singularitat (objecte, acte o persona) que no se sap ben bé per quina raó no troba al seu poble o ciutat; sovint és una excusa perfecta per no restar a casa aferrat a la caixa tonta.

Jaume March

PAPERS PINTATS I PINTURES

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES
VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 971 72 14 83 - Fax 971 71 93 12
07002 PALMA DE MALLORCA

Ses Piules
Estudi
de
Perruqueria

Carrer de Navarra, núm. 3, 1r - 07003 Palma - Tel. 971 71 80 37

Som d'un poble, Llucmajor, on la fira i el mercat assenyalen el calendari amb què es regeix la vida de la gent. Almanco segons la tradició, que ja no sé si avui és igualment viscuda i compartida per les noves generacions i pels nous establiments del municipi. Els mercats del dimecres,

divendres i diumenge, i les fires –sempre ho hem dit en plural–, que se celebren entre Sant Miquel, el 29 de setembre, i el diumenge anterior a Sant Lluç, el 18 d'octubre, des de sempre han posat fites a la vida social del poble i d'alguna manera l'han vertebrada.

Postal de fires d'avui

Crec que encara ho fan avui, tot i que els canvis socials no passen debades. Fires i mercats continuen vius i presents, però se n'ha produït la transformació, no la mort. Els mercats setmanals a l'aire lliure, per exemple, poden haver perdut sentit com a abastadors d'aliments i matèries primeres per al viure quotidià. Així i tot, es mantenen i encara creixen i consoliden espais, ja que, sense deixar de ser visitats per les mestresses de casa que els freqüenten, continuen sent lloc d'encontre per aparcar negocis i excusa per a la tertúlia. En canvi, si hi ha mercat dominical aquest ha esdevingut el regne dels ciutadans amb caseta a fora vila o en esplai per als qui no tenen peresa de pegar un bot a llocs pròxims de Palma com Santa Maria. I això per no parlar dels mercats infestats de turistes a la recerca del tipisme rural de la Mallorca del Pla, com és el cas dels dimecres de Sineu, o dels mercats de productes de segona mà, on la necessitat de treure ferro vell i altres andròmines de casa s'agermana amb aficions de recerca de peces singulars o materials d'ocasió.

Temps de fermança

Tornant a les fires, però, m'agrada de recordar que, tot fent memòria, quasi ja fa tres dècades, Baltasar Coll, en un text de l'any 1970 en el qual –a la manera de *Qualcada* de Pere d'Alcàntara Peña, però en prosa– presenta el diàleg d'uns infants encuriosits amb uns padrins nostàlgics. Aquest diàleg li serveix per glossar les fires llucmajoreres d'antany. És a dir, les fires de quan tot es comprava, baratava i renovava en arribar aquestes jornades de trull i activitat frenètica. Aleshores, quan arribava el diumenge de la Darrera Fira i les diades del voltant, era

quan tot es comprova per fornir la casa del que era indispensable: la roba nova de tota la família i les eines per al treball, el parament de la casa i els estris de cuina, la bístia i els seus ormeigs, les escasses joguines dels infants i el present dels enamorats. Per dir-ho amb un mot dialectal, privatiu de l'ocasió, era el temps de fer la fermança. Les fires de Llucmajor, com les de Sineu, d'Inca, de Pollença o de qualsevol altre lloc han estat elements fonamentals per a la vida econòmica i social de la gent de Mallorca.

Fires en temps d'oci

Com són avui les fires? Qui ho vulgui veure, que vagi cap a qualsevol poble que un diumenge de tardor o de primavera celebra la seva fira. Qui hi vagi, hi trobarà no les compres necessàries per al viure de cada dia i per passar l'any, sinó una mostra del que és la societat de l'oci en els temps que corren. Ho va escriure fa poc la periodista Cristina Ros, que també és llucmajorera. «Quan un va de fira, es troba la postal d'un lloc, d'una societat, d'un país. A la fira hi ha la riquesa

Els turistes han envaït els mercats i fires de Mallorca tot cercant els tipisme rural.

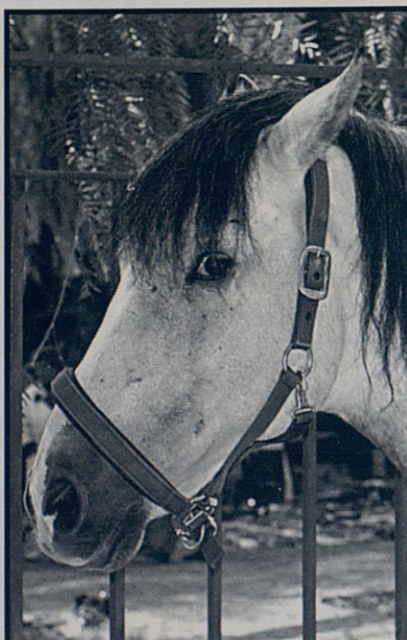
**QUI VAGI A UNA FIRA TROBARÀ
UNA MOSTRA DEL QUE ÉS LA
SOCIETAT DE L'OCI EN ELS TEMPS
QUE CORREN**

EL BESTIAR DE SEMPRE HI ÉS PRESENT EN MOSTRES DE RACES AUTÒCTONES, PERÒ CONVIU AMB ELS PONIS QUE SERVEIXEN PER FER COLCAR ELS INFANTS A LA FINCA DE CAP DE SETMANA

sa i la misèria, l'agricultura i la indústria, els nadius i els immigrants, les coses pròpies i les adoptades, les més originals i les pitjors falsificacions, el bestiar i l'artesanía, els gusts, els costums, l'art i, amb tot, hom fàcilment pot prendre el pols a la societat on es troba.» Per això les fires són bàsicament un aspecte del lleure de cap de setmana —o no, com el Dijous Bo, que incita a l'absentisme laboral i acadèmic— dedicat al passeig de famílies, a l'esplai de desenfeinats, a l'entreteniment de badocs, a la maratón de deambuladors amb xandall o amb mudada nova, al retrobament de fills de poble que ja no hi viuen i que aprofiten per fer-se topadissos amb gent i entorns no del tot oblidats.

Però si qualsevol fira és un entreteniment capaç de congrega una comunitat de passejadors dominicals, també és l'ocasió perquè hi parin les xarxes tota la gamma de professionals de la diversió i l'entreteniment. Per això, a les fires, hi trobam la flora i la fauna més granades del comerç a la menu-

El bestiar es troba, sobretot, a les fires.

da: marxants de roba barata i de peces de segona mà, venedors de joguets i negociants de la diversió, africans que ofereixen andròmines de tot a cent

fabricades qui sap on, centreeuropeus de viure bohemi que persegueixen una clapa de sol, despatxadors de quincalla amb què endreçar la caseta de l'hortet, neorurals autòctons que ofereixen el fruit artesanal del seu conreu en forma de mel, formatge o herbes aromàtiques.

Màquines i animals

El bestiar de sempre hi és present en mostres de races més o menys autòctones, però conviu amb els ponis que serveixen per fer colcar els infants a la finca de cap de setmana o amb cavalls posats a disposició de les noves aficions hípiques del personal. També hi ha les motos, les grosses i les petites, les bicicletes de pla i de muntanya, l'ampla gamma d'automòbils, els tractors de professional i els motocultors per al pagès a temps parcial. Els xorrac i les tisores de podar són al costat de les serradores mecàniques per fer llenya i alimentar l'estufa de patent escandinava que escalfarà les vesprades hivernenques. No hi manquen les plantes exuberants i vistoses per adornar el pis o el despatx ni la terrissa tradicional o la creació original d'artesans i artistes. Les parades de fruita seca i dàtils competeixen amb les llepolies ensucrades i amb les instal·lacions d'hamburgueses proviatge d'estudis de l'institut.

De tant en tant, no hi falten les parades dels reivindicatius: militants anti-autopistes, defensors del vell marí o solidaris amb el Tercer Món, que hi exhibeixen reivindicacions, proclames i reculls de firmes. Ara que han

SYPE CONSUM

PRIMERA CADENA MALLORQUINA DE SUPERMERCATS

TELÈFON D'ATENCIÓ AL CLIENT: **902 42 42 60**

Als mercats no hi manquen ni les flors ni les plantes exuberants.

LES PARADES DE FRUITA SECA I DÀTILS COMPETEIXEN AMB LES LLEPOLIES ENSUCRADES I AMB LES INSTAL·LACIONS D'HAMBURGUESES

d'amortitzar les vestimentes heretades dels fastos pseudomedievals que s'organitzaven pel Born de Ciutat, és freqüent veure disfressats que ens traslladen a una il·lusòria edat mitjana de cartó pedra. Les arts i la cultura –dit grosso modo, ara no filarem prim– hi

troben generosa cabuda en forma d'exposicions, recitals, conferències i presentacions d'opuscles i publicacions. Hi acudeixen els qui tenen tirada i pus. Per ensenyorir l'ambient, les autoritats locals i autonòmiques, amb la banda de música al capdavant i els

professionals de protocol enfeinats, hi llueixen el seu poder democràtic. Segons el moment i l'ocasió, és a dir, segons els equilibris i les composicions polítiques de cada lloc, s'hi veuen més exemplars de pèl o de ploma.

La gernació, àvida de mirar, triar i remenar, hi acut de bona hora. Hi arriben amb cotxes, que, com és d'esperar, embossen les carreteres i, havent arribat a la destinació, són mals d'aparcar. En grups familiars o en colles d'amics, els badocs de fira deambulen, transiten i van amunt i avall embadalits davant la munió d'entreteniments. Cada carrer i qualsevol racó de plaça és una pesquera escada a punt de retre la voluntat del client potencial. A migdia, els carrers s'omplen i la massa humana ja no transita si no és amb dificultat. És l'hora en què les vies de circulació pedestre queden col·lapsades. Els coneguts s'escometen, els parents se saluden i els amics es returen i rallen. Els externs s'entremesclen amb els vilatans, els del poble tenen festa a ca seva i convidats a qui honorar. No hi ha persones, sinó una pàtria humana de cossets aguantats per unes cames ben disposades a trencar i que tenen ulls només a punt per mirar.

La fira és un altre tribut que pagam al gregarisme que tant ens atreu i una quota més que aportam, gustosos, per mantenir la confraria del duró gastador. Tot en honor i glòria del passat. Ja ho diu el refranyer: «Qui va molt a fira i a mercat, quan és vell no té ducat». Però no passa res. Ens agrada i hi tornarem.

Maties Garcias

restaurant

Es Pati de Montuiri

Cra. Montuiri - Sant Joan, km 0,7 • 07230 Montuiri (Mallorca)

Tel. 971 64 67 64 - Fax 971 64 67 47

hotel rural

Es Figueras Nou

No podem parlar de la gran fira del Dijous Bo sense fer referència a les fires, que comencen el diumenge següent a la festa de Sant Lluç, continuen

durant tres diumenges consecutius i, el dijous després de la festa de Santa Maria la Major, diumenge següent a la tercera fira, esclata la Fira Major.

El Dijous Bo d'Inca, cloenda d'una teringa de fires

No tenim les fires prou documentades, per ara. Tan sols coneixem un procés i una sentència que dictaminava que les fires de Lluçmajor havien de començar després de la festa de Sant Miquel, i les d'Inca, passada la festa de Sant Lluç. Aquest procés ve donat per un privilegi que atorga l'emperador Carles I a la vila de Lluçmajor perquè les pugui fer en primer lloc. L'any 1543 comença una llarga discussió entre les dues poblacions. Nomenen ambdues parts advocats i missers i aquest plet, iniciat l'any esmentat, acaba amb la sentència de 27 de juny de 1546. Inca iniciarà les seves fires quan Lluçmajor ja hagi realitzat les seves.

Des del segle XVI coneixem, amb més o menys profunditat, les fires d'Inca. Durant els segles següents apareix agradable informació a l'Arxiu Històric Municipal d'Inca. Són força interessants les anotacions que trobam al *Llibre d'arrendaments de la Quartera de 1644 i 1645* com també als *Llibres d'albarans et Encants de arbitres i lliuraments de los matexos des de 1764 a 1814*. Tampoc no manquen citades les fires dins l'obra de Josep Barberí editada el 1807 i dins l'opuscle inserit a l'obra que dedica el citat autor a sor Clara Andreu, *Apéndice histórico de la villa de Ynca*. Dins aquesta obreta ens diu que tots els dijous Inca fa mercats i fires els

diumenges que segueixen la festa de Sant Lluç. Després, continua citant «y el jueves siguiente es el que llaman Bueno». També parlen de fires les *Ordenanzas Municipales de policía urbana y rural de la villa de Ynca* de l'any 1849, dins el capítol destinat a *Ferias y Mercados*, articles 10, 11 i 12. En aquesta documentació hi ha una bella descripció de les fires. L'arxiduc Lluís Salvador, en el tom VIII de l'edició del 1991 de «Sa Nostra». Caixa de les Balears, també cita aquestes fires d'Inca i del Dijous Bo. I per ser unes fires, i el Dijous Bo igualment, molt populars i concorregudes, molts de dietaris, «agendas de bufete para el año», citen any rere any el Dijous Bo. Igualment, trobam moltes notes d'aquesta fira dijovera a la veu d'Inca de l'enciclopèdia *Nuevo Diccionario Mallorquín-Castellano-Latín*, por el Doctor en ambos derechos, Don Juan José Amengual. Abogado del Ilustre Colegio de Palma. Tomo II. Imprenta y Librería Colomar, 1878, pàgines 173-175.

La premsa inquera tan extensa i iniciada el 1883, cada any i fins avui, anota les incidències d'aquestes reunions de compradors i venedors amb una profusió de dades, notes i apunts impressionants. Mestre Miquel Duran i Surina, treballador d'aquesta premsa local des del 1900 al 1929, de manera quasi continuada i emprant la llengua catalana, sempre va donar compte, als seus coneguts crònics, de les fires, i especialment del Dijous Bo. La gent de la comarca compareix en aquesta assenyalada data. Cal citar un apunt important. El rei Alfons XIII, vist l'informe de l'Institut de Reformes Socials i per una Resolució del Ministeri de Treball, Comerç i Indústria, declara les Fires d'Inca Tradicionals, amb data del 30 de maig de 1924. Un

El Dijous Bo és la cloenda de les tres fires, iniciades després de la festa de Sant Lluç.

**ERA I ÉS COSTUM D'UNA BONA
QUANTITAT DE PERSONES ANAR
A BERENAR O DINAR A UN CELLER
EL DIJOUS BO**

caire que encara, per poc conegut, no s'ha explotat adequadament.

L'Ajuntament d'Inca no entrarà dins l'organització de les fires, i més especialment a la del Dijous Bo, fins a l'any 1920 en què, durant aquesta fira major, inaugura una Quartera Nova, l'actual, i després convida molta gent, autoritats vingudes de fora d'Inca principalment, a un dinar de germanor. En anys successius el Consistori hi entra i organitza actes. Són espe-

tengut una especial atenció en la confecció dels programes i en la realització d'actes que fan que aquest Dijous Bo actual sigui més ampli, tingui més ressò, s'escampi pertot arreu de Mallorca i que la presència de firers sigui de cada dia més elevada.

Enguany, segons la Policia Local d'Inca, el càlcul aproximat d'assistència a la fira del Dijous Bo era de més de 180.000 persones. Una xifra espectacular tot tenint en compte que la fira

llista de menjars casolans i nostrats. No hi manca el bon vi. Fins fa pocs anys no hi mancaven mai tords amb col. Tal volta allò perdut seria la compra de torró, fort i fluix, tan important altre temps. Durant la segona fira, els promesos regalaven torró a la promesa i els casats, a la sogra. Els rosaris de penetets (darrerament també hi posen penellets) i carabassat, amb una grossa patena, era igualment important durant les fires tardorals. Avui es compren als nins de manera minvada i com a recordatori del que era i ja quasi no és.

El Dijous Bo inquer, fira de tardor, és important per a la gent que s'hi congrega. La cruïlla que és Inca dona empena a aquesta manifestació del joc de passejar, comprar, vendre, bado-car... I avui, canviant tan sols la pell de la fira, està intacte el cor, el bessó i la idea primària. Inca, municipi no marítim i, per tant, no turístic, assumeix amb plenitud de forces la celebració, quasi sempre llúida, del Dijous Bo d'Inca, i avui, segons molta gent, el Dijous Bo de Mallorca.

I les conclusions són senzilles. El Dijous Bo és la cloenda de les tres fires, iniciades després de la festa de Sant Lluç i de les festes, figuerons inclosos, de Santa Maria la Major. No sabem els inicis. Sabem des del segle XVI que el Dijous Bo ens compareix a principi del XIX. Ha canviat poc. La gent es mou per instint. L'Ajuntament ha agafat les regnes de l'organització. Continua intocat el bessó, tan sols han canviat les circumstàncies.

Gabriel Pieras

L'AJUNTAMENT D'INCA NO ENTRARÀ DINS L'ORGANITZACIÓ DE LES FIRES, I MÉS ESPECIALMENT EN LA DEL DIJOURS BO, FINS A L'ANY 1920

cialment importants els concursos de bestiar i d'aviram celebrats durant les dècades dels 30 i dels 40. També, des de la Casa de la Vila, s'ajuda a la bona realització de les fires. Llocs de venda, circulació, actes, etc., seran motius d'ajuda sistemàtica.

El batle Antoni Fluxà i Figuerola (1969-1979) inicia la publicació del programa de festes que s'han de celebrar durant els dies que precedeixen, i el mateix dia, el Dijous Bo, l'any 1969. Un programa que va marcar una fita i des d'aquell moment, de manera ininterrompuda i quasi sempre millorada, ha arribat fins avui. Els batles Jaume Crespí (1979-1981), Antoni Pons (1981-1991), Jaume Armengol (1991-1995) i Pere Rotger (1995) han

no és en diumenge. Cada any, l'Ajuntament convida a un bon dinar una bona quantitat de persones, com són autoritats polítiques locals i de la Comunitat Autònoma, batles dels pobles veïnats, col·laboradors de la fira, presidents de distintes associacions, etc., i no hi manca el menjar casolà ni el torró. Tots es desitgen molts d'anys. La gent, de fora, passeja.

Era i és costum per a una bona quantitat de persones anar a berenar o dinar a un celler el Dijous Bo. Avui també s'omplen aquests cellers el dimecres abans. Es menja arròs brut, paella, sopes escaldades i de matances, escaldums, frit de porc i de xot (els inquers deim de mè), porcella, tacons (*callos*), llom amb esclata-sangs i una llarga

Roldan

Cream espais per conviure

Eusebi Estada, 66 - 68 - 07004 Palma

Tlf.: 971 763 666 - Fax: 971 763 667

Internet: <http://www.roltan.es>

E-mail: roltanib@roltan.es

CULTE AL COS

- Disseny
- Ergonomia
- Durabilitat

Orrell i Calmar - Tel. 971 290 922

Sineu es troba en el cor de la pagesia rústega i les seves terres són fruteres de blateres, d'ordis i de favars. La majoria dels habitants de la vila han estat, al llarg de la història, conradors; per això, el mercat i la fira s'hi han fet bons, com dins son camp propici.

La Fira de Maig de Sineu

La Fira de Maig de Sineu, celebrada el primer diumenge de maig, representa encara avui tot un moviment anual de la pagesia de Mallorca que es reuneix sota l'imperatiu de la lluita de les messes i les estacions, en aquest punt cèntric i convergent, en el temps en què es tasten les primeres cireres «recada o pedra d'anell» i en què els rossinyols, tot cantant delirantment, fan el niu ben amagat en un bell racó d'una tanca.

Notes històriques

La Fira de Maig probablement té el seu origen en un privilegi del rei Sanç, de 1318, que només coneixem indirectament; en tot cas, l'any 1321 la fira ja està ben documentada, quan els procuradors reials «anaren a la fira de Sineu per vendre les rendes de blat». A més, aquests procuradors reials aprofitaven els dies de fira per fer la cobrança dels delmes reials, amb prou displicència dels deutors de censals; en aquest sentit, alguns assentaments de llibres de comptes del segle XIV són ben expli-

cits, com el que segueix, de 1341: «Dimarts la primer jorn de maig rebí a Sineu a la fira d'En Julià Ferrer de Binialgorfa per lo cens de la Deveze [d'Artà]... deset lliures, huyt sous».

L'11 de juny de 1366, el rei Pere el Cerimoniós concedí garanties de seguretat als qui hi anaven per vendre robes i mercaderies. Pel seu interès, reproduïm el contingut del document: «El rei Pere: Com que a Sineu cada any se celebra la fira que comença el dia de sant Marc evangelista i dura segons és acostumat, i com que els jurats i prohoms varen obtenir carta del rei Sanç sobre la concessió de la fira, i com que aquestes fires són privilegiades, ara el rei concedeix a tots aquells que hi vinguin amb robes i mercaderies gaudeixin de seguretat venint, estant i tornant-se i no puguin esser presos a causa dels seus delictes excepte que no sien: fabricadors de falsa moneda, violadors de camins, sodomites, lladres manifestos i crim de lesa majestat. Manam al governador, batle local i altres oficials que aquesta

concessió sia observada». Els procuradors reials aprofitaven els dies de fira per fer la cobrança dels delmes reials.

Ja al segle XVI, tant en el mercat setmanal com en la fira anual, els animals de conró o de pastura es venien vora el Fossar els forments i grans o llegums seques, a sa Quartera, i les verdures i hortalisses, davant el portal major de l'església.

Jeroni de Berard, l'any 1789, reflecteix la utilització de la plaça coneguda popularment amb el nom des Fossar com a mercat i centre principal de la Fira, i l'anomena «plaza de las Ferias». L'arxiduc Lluís Salvador ressenya molt breument el mercat dels dimecres i les fires de maig i d'agost: «Sineu és una de les zones més assenyalades de l'illa, per la seva producció agrícola, amb mercat setmanal cada dimecres i dos anuals, el primer diumenge de maig i el tercer d'agost» (*Die Balearen* IX, 511).

En un document emès pel Ministeri de Treball l'any 1927, s'acredita la tradicionalitat de la Fira de Maig; entre altres testimonis, el cap de l'estació de ferrocarril de Sineu declarà que des de 1880 la companyia organitzava trens especials tots els anys els dies de les fires de Sineu (la de Maig, la d'Agost i la de Desembre).

Segons diuen, la fira de Maig tenia també un vessant social i laboral, ja que marcava el començament del període en què els missatges i jornalers del camp gaudien d'una hora de descans després de dinar per fer horeta o sesta (GEM, V, 332).

La Fira de Sineu en temps primer

La Fira de Sineu representava una autèntica mobilització de tota la pagesia mallorquina. Gent de tot Mallorca acudia a la cita de Sineu. Pels camins i carreteres, hi havia tràfec de gent, carros i bestiar passant uns davant els altres per arribar més prest a la Fira.

El bestiar és típic del mercat de Sineu.

Dones i homes a peu descalç, amb les sabates davall xella o penjades a l'esquena; vells que menen la barquera de mens o de godins o un vedellet; i els amos de possessió avancen ben encavalcats damunt l'ensellament de la mula; carros sense velatge, amb l'estora d'espart fermada darrere i els pagesos asseguts damunt sacs de palla, i també mercaders conduint les retardades guardes de bestiar. El campanar es destria de ben lluny, i el cor dels qui hi van a peu s'eixampla amb coratge d'arribar: uns acompanyant un ramat d'ovelles; d'altres amb les seves guardes de bestiar, ja que la Fira de Sineu i també el mercat dels dimecres es dediquen amb preferència a la ramaderia per damunt totes les altres coses. Sineu atreia els mercaders de pertot arreu, que hi acudien a realitzar les seves especulacions.

Com ja hem esmentat, la fira tenia un caràcter eminentment ramader, com també de venda dels ormeigs necessaris per a l'art del conró i per a la vaixel·la de la cuina casolana. Realment, l'escenari de la fira era quasi tot el poble, ja que pertot hi havia moviment inusitat: per les foranes, a l'entrada de cada camí, per tots els carrerons. Tot era un trágic. A cada casa, a cada hostal, a cada taverna, a cada celler, els preparatius ho assolien tot. La plaça Major i els carrers centrals, i també el Fossar, semblaven formiguers de la gent que es bellugava sense repòs ni aturall; exclamacions d'admiració per la curiositat que excitaven els objectes escampats pertot, damunt el trespol o damunt la vela del carro.

De segles enrere ens ha arribat l'expressió "Ja ho comprarem per sa Fira"; i és que era per la fira quan les madones compraven els atuells de la casa, principalment de la cuina, i els pagesos feien provisió dels aparells de fer feina en el camp. Quantes vegades serien uns guarniments nous per a la bística el motiu d'esperar la Fira de Maig! I la devien esperar amb devoció no sols els sineuers sinó també tots els conradors de les viles veïnes. Altres pagesos comprarien un collar de llaurar o un jou d'arada, o una ca-

tres anomenades pimenteres. Més enllà, veuríem un altre redol d'olles de tota mena, dites olles de taula, de terra i cuscusseres.

La vaixel·la era ja comuna, ja fina, per preparar la menjua i per a ús de la taula. Escoltem les madones que envolten, comparen, regategen i, per fi, compren el que han de menester. Allà s'hi troba de tot: caramulls de plats d'obra grossera o comuna, de foc, de terra, envernissats; plats de Pisa i d'obra de València. Més coses esteses com setrills, salers, salseretes i flas-

LA FIRA DE SINEU REPRESENTAVA UNA AUTÈNTICA MOBILITZACIÓ DE LA PAGESIA

dena per fermar la mula, o una xape-ta, o uns gavilans o un picó de fer estelles que qualcú havia manllevat... a no tornar!

Les madones farien despeses en atuells de cuina, en roba de llista o en qualsevol altre estri quotidià. No ho considereu enutjós, però l'escampadissa de vaixel·la i obra de terrissa era de no dir. Aquells gerrers i ollers representaven les gerrereries d'Inca i de Pòrtol les ollereries. En un redol es veien alfabetes envernissades, bacinets de terra que eren d'obra blanca; cadufes, ferrades amb ansa, llibrells, cànirs de terra de color blanc, per tenir-hi olives. En un altre redol, s'hi veien gerres de fang, unes grans i altres xiques, unes per a aigua i les al-

cons de terra per tenir mel o codonyat o simplement per posar-hi saïm o sagi, algunes fruïteres d'obra de Pisa o de la terra. Si volem veure botilles de terra i pimenteres, de tenor de sis o de deu quaters, per a les olives, brocals de vidre per tenir-hi aigua rosada; ampolles de vidre o de terra per a flor de romaní. Les culleres i forquetes venien de Búger i de València, i eren de fusta de pi, o de ferro. Per fi, direm dels llibrells i llibrelles, per pastar, per rentar-hi escudelles i per adobar porc en temps de matances.

Un altre munt contenia objectes de bova, de palma, de joncs, de canyes o de verducs: cistelles, paners i paneres, banastres de joncs, estormies de palma, coves de canyes i verducs, cisto-

salomart s.l.

MANUFACTURES EN PELL I MARROQUINERIA
CA N'ADRIÀ, S/N - STA. MARIA DEL CAMÍ
TELÈFON 971 62 12 15 - MALLORCA

Jaume Salom Bover

Plaça Rosselló, 4A, 3r
Tel. 971 72 33 56
Fax 971 71 89 01
07002 Palma (Mallorca)

- Plànols Topogràfics
  - Medicions
  - Replanteigs
- Fotografies Aèries
  - Verticals
  - Panoràmiques
- Publicitat Aèria
- Peritatges
- Valoracions
- Projectes Agrícoles
- Estudis Mediambient

nets de bova o de palma, gabells d'espart, orons de palla.

Més venedors hi havia encara que portaven debanadores, aspiadors, aspis, cernedors, fenyedors i sedassos. Altres objectes eren de ferro, com gralles, giradores, ferros de cuinar, pealles i molles, destrals, lloses de formatjar i llumeners de dues o d'una sola cruia.

Els pastors compraven picarols o collars per als mens i per al xot passador, car tot s'havia de menester. Mesclats amb tots, s'hi podien veure els *marxandos*, que venien teles dites de parís, cambrais, holandes, bretanyes, brinets de Gènova, cotonines, cànem, teles setines de fil i cotó i moltes coses més.

Alguns testimonis literaris

L'escriptor Joan Rosselló de Son Fortesa descriu la fira amb aquestes paraules: «El pis d'argila blanc del pla del nostre mercat, sobre el qual queien els raigs calents i esplendorosos del sol fort d'aquella clara diada de maig, feia mal a la vista. L'exuberància de llum sols estava afeblida a trossos per les clapes grosses de les guardes de bestiar i de la gent que l'enrevoltava mirant-lo amb interès i fent animats comentaris en veu alta, com solen fer els pagesos. Aquí guardes de porcs grunyint i grufant al temps de menjar-se les grapades d'ordi que els tiraven; i redols d'egos, someres i mulats pica-rolejant, amb el coll allargat uns sobre els altres, com si dormissen. Del pis argilós i ressec s'alçava amb el trepig de la concurrència, un polsim esblan-

queït i brillant que enterbolia l'aire. Semblava un mercat i una exposició de bestiar del Marroc o de la Berberia, en aquelles hores en què el sol prepotent emperesseix tot i sols no deixa força a persones i als animals. Feta la barrina..., els mercaders amb bon humor van a la més propera taverna. Diu el refranyer mallorquí: "Val més un punt d'alegria que una torre de diners". I aquelles copes valen tot el preu! I tots els doblers del tracto» (J. Rosselló de Son Forteza: *Manyoc de fruita mallorquina*).

Maria A. Salvà recorda poèticament la fira a la composició «Les campanes del Roser», del recull titulat *Cel d'horabaixa*: Cada jorn més flors descloses, / —qui en diria joia breu?— / el diumenge de les roses / és la fira de Sineu; / anirem a dur taronges / i rosquilles de les monges, / dolces com un bé de Déu.

La Fira, avui

Com recull el *Calendari de festes de les Illes Balears i Pitiüses*, la de Sineu és probablement la fira amb més tradició de l'illa i on es conserva el sentit tradicional de mercat extraordinari. Un ample ventall d'actes omplen un programa que comença abans de les festes patronals de Sant Marc, que s'escau el 25 d'abril. Exposicions, conferències, activitats esportives, teatre i música, entre d'altres actes, ocupen fins als més desenfeinats i dinamitzen els més vessosos.

El diumenge de la Fira, les parades es van muntant ben prest i ocupen places, carrers i raconades, generalment

mantenint la mateixa col·locació que altres anys. L'espai més impressionant pot ser que sigui la plaça des Mercat, dita també es Fossar, plena de bestiar de tot pelatge, organitzat amb mostres de diferents espècies (cans, ovelles, bísties de bast, etc.); hi sol haver concursos de ca de bestiar i de ca rater i són remarcables les exposicions d'animals de ploma i d'animals de races autòctones. Als carrers propers al Fossar, s'hi exposa maquinària agrícola i vehicles a motor. A la Quartera de Dalt, hi tenen lloc exposicions de brodats, teixits o artesanía. A la plaça de l'Església, s'hi munten parades de fruites i verdures, formatges, roba i sabates, amb una tirallonga que inunda també el carrer Major, que queda petit davant tal allau. A l'escala de Sant Marc, hi ha l'aviram; més avall, tests i cossiols, cadires i escales de peu. Al carrer de l'Església, s'hi agombolen els trinxeters i els selleters. Més endavant, damunt el Fossar, hi campen els ollers i gerrers de Pòrtol i, vora el Triquet, els picarolers de Búger i Campanet. Per aquí i per allà, avellaneres i casetes recreatives.

Tot plegat, encara és viva la Fira, amb alguns elements exògens, és cert, però encara es conserva l'esperit del Pla de Mallorca i encara és un trull animat, com referia Maria Esteva al seu «Cant a Mallorca»: I tresquen i venen; / pareix que hi ha un denou, / en lloc s'hi entenen / de crits i renou. / És un avalot / de gent que es passeja, / compra i regateja, / cridant més qui pot.

Mn. Bartomeu Mulet
Gaspar Valero

Optica Suix

MULTIOPTICAS

50 ANYS
AL VOSTRE SERVEI

carrer dels Oms, 26
Tel. 971 72 15 57
07003 Palma de Mallorca

La visita de Jordi Pujol, president de la Generalitat de Catalunya, a Mallorca, amb motiu de la Nit de la Cultura, donà lloc a sengles reunions (juntament amb el conseller de Cultura, Jordi

Vilajoana, i el secretari general de Presidència, Joaquim Triadú) amb representants del món econòmic, turístic i cultural illenc, auspiades per l'entitat amfitriona, l'OCB.

Pujol es reuneix amb representants de l'economia, el turisme i l'OCB

Les trobades se celebraren a la seu del Foment de Turisme de Mallorca, entitat quasi centenària i que fou fundada l'any 1905 com a 'societat per promoure la indústria dels forasters', és a dir, una associació creada per "al foment de la indústria del viatger". Presidida per Miquel Vicens, la reunió amb els representants del món empresarial comptà amb la presència de Josep Oliver, president

principal reivindicació promoguda pel Foment els darrers anys en el sentit de que l'aeroport de Son Sant Joan sigui gestionat pels mallorquins. El Foment demana la descentralització i la cessió de la gestió aeroportuària, s'oposa a la seva completa privatització, i defensa el manteniment de la titularitat pública dels aeroports. Reclama la participació de les institucions autonòmiques i locals, a més de les privades, en

pí, Cathy Sweeney i Jaume Lladó, membres de la junta directiva, a més de Joan Fullana, Magdalena Vidal, Antònia Garí, el pintor Coll Bardolet, Bernadí Amengual, Antònia Sitjar, Andreu Caballero, Coloma Julià i Jaume Marcè, representants de les publicacions i delegacions de l'OCB als pobles de l'illa.

Els principals temes giraren a l'entorn de la necessitat de donar un nou

Aspecte de la reunió de Pujol amb la junta directiva de l'OCB i els membres de les publicacions i delegacions de la part forana.

Reunió a la seu del Foment del Turisme de Mallorca.

de la Confederació d'Associacions Empresariales de Balears (Caeb); Pere Canyelles i Antoni Munar, president i gerent de la Federació Hotelera de Mallorca, respectivament; Joan Gual, vicepresident de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació; Tomàs Garrido, president de la PIME; Miquel Angel Fornés, president de l'Aggrupació de Cadenas Hoteleras; i, altres membres de la junta directiva del Foment.

Entre molts temes de l'actualitat política i econòmica, es va tractar sobre la

la seva gestió, des d'un posicionament de fons que coincideix plenament amb la Generalitat de Catalunya.

Jordi Pujol es va reunir també amb la nova junta directiva de l'OCB elegida per als propers quatre anys i que representa a tots els sectors de l'entitat i amplis col·lectis de la nostra societat que actuen en la mateixa direcció de defensa de la identitat. Entre els presents, hi havia Antoni Mir, Joan Gelabert, Biel Mates, Miquel Company, Sebastià Frau, Lina Moner, Maria Tous, Maties Oliver, Guillem À. Cres-

impuls en favor de la recuperació de l'ús de la llengua catalana a cada un dels territoris on es parla; el paper dels mitjans audiovisuals com la televisió i ràdio pròpies, o el cinema i el vídeo; i sobretot de la necessitat de "canviar el xip" en tots els temes de cooperació cultural i lingüística de manera que, atesa l'actual sintonia entre els executius balear i català, es planifiqui allà tenint sempre en compte les Balears amb tota normalitat i també en tots els terrenys en què sigui útil fer-ho.

Pianos Can Garcias®

Pere Josep Garcias

Pianer

GROTRIAN-STEINWEG

Joan Maimó

Pintor i conrador de la poesia i la prosa

La delegació de l'Obra Cultural Balear a Santa Margalida va instituir el premi Joan Mascaró i Fornés per tal de distingir les persones o entitats que destacassin per qualche activitat encaminada a difondre, defensar o promocionar qualsevol aspecte de la cultura, la llengua o la història, tant pel que fa a Mallorca en general com a la vila de Santa Margalida en particular. Aquest guardó, que enguany complirà la cinquena edició, es concedeix per primera vegada a una persona que no és margalidana, però que està carregada de mèrits suficients com per optar a aquest o a altres premis de més volada, com és el cas de Joan Maimó i Vadell.

Qui és Joan Maimó? Si ens hem de remetre al seu currículum podem dir que va néixer a Felanitx, el 1921. És llicenciat en Belles Arts i ha exercit l'ensenyament en el col·legi municipal de Felanitx, a l'Escola d'Arts i Oficis de Palma, a l'Institut Politècnic –en fou el director durant nou anys– i en els cursos per a estrangers de la Universitat de Califòrnia. Ceramista, escultor, pintor, conrador de la poesia i la prosa. Obra seva són els murals de ceràmica de "la Caixa" o de Viatges Barceló. Entre d'altres obres escultòriques va tallar un monument funerari per al cementiri de Felanitx (1944), el monument a sant Marc de la vila de Sineu (1945) i, recentment, el bust de Joan Mascaró Fornés, ubicat vora l'església de Santa Margalida. És autor de llibres de poemes: *Un bell esguard*, *Els pintors*, i les obres en prosa *Joan Mascaró Fornés, els múltiples espais de la saviesa*, biografia del margalidà, i una biografia del poeta Miquel Gayà Sitjar.

Per què li concedeix el guardó la delegació margalidana de l'OCB? Pel fet de ser Joan Maimó una de les persones, si no la que més, que ha contribuït al fet que Mascaró no fos un complet desconegut arreu de Mallorca i sobretot a la seva vila nadiua de Santa Margalida. Ell va fer la semblança biogràfica de Mascaró amb motiu del seu nomenament com a fill il·lustre de la Vila, a més d'una completa biografia abans esmentada. Ha vengut a Santa Margalida en dis-

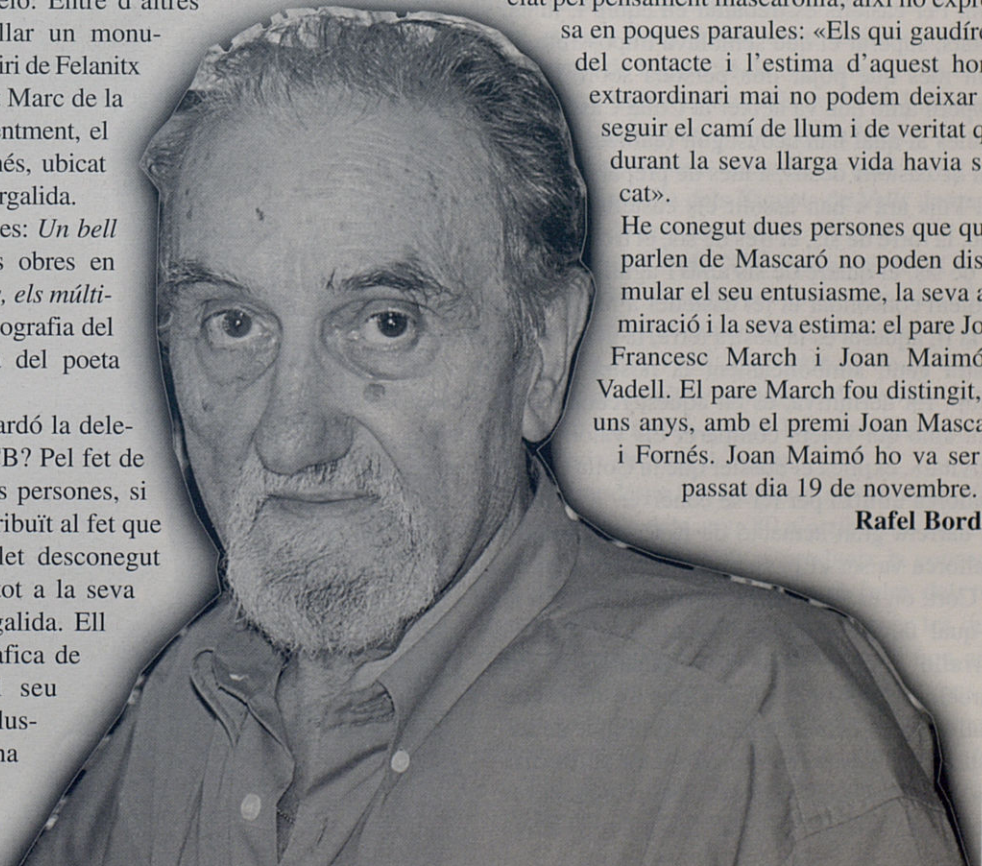
tintes ocasions per parlar de l'obra i de la persona de Mascaró; va col·laborar en un número extraordinari de *Sa revista de Santa Margalida* dedicat a Mascaró; és autor d'un magnífic retrat que penja de les parts de la Casa de Cultura de Santa Margalida i d'un encertadíssim bust modelat en bronze que destaca sobre el cel margalidà, a la plaça de l'església on Mascaró va ser batiat. I molts de margalidans podem recordar-lo quan portava, entre d'altres, les despulles del margalidà universal, el dia que fou enterrat en el cementiri de Santa Margalida.

Tot el que Joan Maimó ha fet entorn de la figura de Joan Mascaró no ha estat guiat per un desig de notorietat ni per una dèria d'intel·lectual. És quelcom molt més profund i emotiu, és l'estimació, sobretot, però també l'admiració per la persona i pel seu pensament, la comunió entre la bonhomia de dos Joans que estimaren la seva terra i es professaren una entranyable amistat. No trobareu cap article, entrevista, conversa en què Maimó parli de Mascaró i que no traspuï els trets que us he anomenat. Sé que Joan

Maimó se sent plenament identificat i, fins i tot, influenciat pel pensament mascaronià; així ho expressa en poques paraules: «Els qui gaudírem del contacte i l'estima d'aquest home extraordinari mai no podem deixar de seguir el camí de llum i de veritat que durant la seva llarga vida havia solcat».

He conegut dues persones que quan parlen de Mascaró no poden dissimular el seu entusiasme, la seva admiració i la seva estima: el pare Joan Francesc March i Joan Maimó i Vadell. El pare March fou distingit, fa uns anys, amb el premi Joan Mascaró i Fornés. Joan Maimó ho va ser el passat dia 19 de novembre.

Rafel Bordoy

La Colla Castellers de Mallorca és una associació de caràcter cultural que té com a objectiu la pràctica i el foment dels castells, és a dir, formar

estructures humanes d'acord amb les normes determinades per la llarga tradició històrica de la cultura popular.

La Colla Castellers de Mallorca va néixer l'any 1996

Estructures humanes que toquen el cel

Les activitats de la Colla s'iniciaren el mes de febrer de 1996. Des de llavors, han continuat ininterrompudament i cada vegada s'hi han afegit més participants. En aquest moment, formen part de la Colla un centenar de persones de totes les edats i variades professions, religions, llengües, cultures i classes socials.

Maria Barceló, presidenta dels Castellers de Mallorca des de febrer d'enguany, assenyala que tothom, tenguí l'edat que tenguí, pot participar en les colles encara que sigui fent pinya. «Tothom és necessari», explica.

Al decurs de l'any passat, la Colla va actuar a Palma i a pobles de Mallorca, encara que també es va traslladar a la zona de la Catalunya Nord i a Klagenfurt (Àustria). Aquesta va ser la primera vegada que la Colla Castellers de Mallorca actuà a l'estranger.

Fer castells humans és una tradició en la qual tothom és necessari. Homes i dones, petits i grans, alts i baixos, tothom. Fer castells és treballar en equip i, junts, vèncer dificultats, superar el que semblava impossible. Fer castells és molt més que pujar una persona sobre l'altra. Aquest és l'esperit amb què va néixer la Colla Castellera de Mallorca, gràcies al qual han aconseguit realitzar tota la gamma normal de castells de sis, a més de preparar el primer castell de set. Fins ara s'han assolit els castells següents: el pilar de cinc, la torre de sis, el tres de sis, el tres de sis aixecat, el quatre de sis, el quatre de sis amb l'agulla i el cinc de sis.

«Volem consolidar el fet casteller a Mallorca, perquè, al cap i a la fi, aquesta és la nostra terra, la gent de Mallorca és la nostra gent, simbòlicament la nostra pinya, el nostre equip. En definitiva, és en aquest redol i amb aquesta gent amb qui volem compartir els valors de la nostra activitat», explica el dossier que la Colla Castellers de Mallorca utilitza per fer-se conèixer.

La darrera gran actuació de la Colla Castellers de Mallorca va ser el passat 30 d'octubre a la plaça de Cort, on es va celebrar la Diada Castellera, en la qual també varen participar els Xiquets de Serrallo i els Al·lots de Manacor. Maria Barceló, la presidenta de la Colla Castellers de Mallorca, va demanar aquest dia l'ajut de les institucions per continuar celebrant altres diades i mantenir viu l'esperit casteller mitjançant actuacions als pobles de Mallorca i altres indrets.

FOTOS: FREDERIC ROIG.

Ball de valencians

Les construccions humanes no són una pràctica dels habitants de les nostres contrades. En trobem referències a diversos països i continents com al Marroc, l'Índia, Itàlia o Alemanya. No obstant això, aquestes manifestacions no es poden considerar antecedents dels castells moderns. La hipòtesi més acceptada sobre l'origen dels castells és la que diu que provenen dels anomenats balls de valencians i de les muixerangues, d'inspiració religiosa, de les quals ja tenim constància en el segle XVI. El ball dels valencians incloïa l'execució d'una torreta o petita piràmide feta pels dansaires mateixos. La torreta podia representar un quadre religiós o tan sols una figura plàstica. No és d'estranyar que, a poc a poc, la torre guanyàs alçada fins que en aquesta evolució un bon dia es fes la construcció sense la dansa.

La confusió entre ball de valencians i colles castelleres durarà fins ben entrat el segle XIX. De fet, fins a la meitat d'aquest segle, les colles són anomenades ball de valencians.

A Tarragona, entre els anys 1820 i 1830, ja es té constància de l'existència de dos balls de valencians: els pagesos i els pescadors, que esdevindran embrions de les futures agrupacions castelleres. Vilafranca del Penedès també s'afegeix a la geografia castellera a mitjan segle. Però és a Tarragona, devers l'any 1885, quan tenim constància documental de l'aparició de la primera colla castellera amb criteris moderns. Es tracta de l'anomena Xiquets de Tarragona o Colla de la Mercè. El punt àlgid d'aquesta època daurada es viu l'any 1881, quan la Colla Vella dels Xiquets de Valls descarrega el quatre de nou sense folre.

Cap al final del segle XIX i principi del XX, les manifestacions castelleres viuen una davallada important, tot i que comencen a recuperar-se entre els anys 1925 i 1935. El parèntesi de la Guerra Civil suposa un altre trasbals en l'activitat castellera, però no arriba a tenir les conseqüències de la davallada de final de segle.

El temps moderns fan aparèixer noves colles, fins que a la dècada dels anys 80 n'arriba una vertadera explosió. Als anys 90 es produeix la consecució completa del quatre de nou amb folre, dels tres de nou amb folre i del cinc de vuit, per les dues colles vallenques, i el magnífic dos de nou amb folre i manilles carregat per la colla Minyons de Terrassa. També s'han pogut veure els dos primers castells de 10 de la història castellera carregats i descarregats pels castellers de Vilafranca i els Minyons de Terrassa, respectivament.

E.M.

*“Hem viscut per salvar-vos
els mots,
per retornar-vos el nom
de cada cosa.”*

Salvador Espriu

Fidels a la nostra inquietud i vocació de suport a diferents manifestacions culturals, a GRUP ENHER patrocinem la MOSTRA DE REVISTES EN CATALÀ 1997. I felicitem a totes elles per l'energia amb la que divulguen la nostra llengua.

GRUP ENHER, PATROCINADOR DE LA MOSTRA
DE REVISTES EN CATALÀ

La Nit de la Cultura

ELS PREMIATS

La Nit de la Cultura, organitzada per l'Obra Cultural Balear i celebrada el passat dia 17 de desembre, al Casino de Mallorca, va tornar a demostrar que és una cita inel·ludible per al món de la cultura.

Representants de la societat civil i de les institucions ompliren a vessar la sala Pal·làdium del Casino per seguir en viu tots els ingredients que componen guany la gala. Sens dubte, un dels principals al·licients d'enguany era l'assistència de representants de màxim nivell de totes les institucions de les Balears, a més de la presència del president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol.

La cerimònia de lliurament dels premis fou fluida i elegant. En primer lloc es va lliurar el Premi Sanchis Guarner, que atorga la Fundació Jaume la Agustín Rubio, per la publicació de *l'Espistolari de la València medieval*, treball que recull les cartes dels governants de la València de fa 500 anys i que és un testimoni de la unitat de la llengua catalana.

Després es lliuraren els Premis 31 de Desembre 1999. El primer fou el Premi Josep Maria Llompart, que va lliurar l'expresident de l'OCB, Climent Garau, a Maria Ferret, que el dedicà a les famílies mallorquines que feren possible l'arrelament del guiatge, la branca femenina de l'escoltisme a Mallorca.

El Premi Miquel dels Sants Oliver va ser per a Gregori Mir, pel seu recull de la *Correspondència de Joan Mascaró*, «un català de Mallorca que malgrat haver d'abandonar l'illa mai no oblidà les seves arrels». El lliurà Josep Oliver, president de la CAEB.

El Premi Emili Darder va ser per a l'Encontre de teatre en català a l'ensenyament secundari. El premi, que lliurà el directiu de l'OCB Gabriel Matas, el recollí un grup de professors de diversos instituts de Mallorca i en nom de tots ells parlà Jaume Marcé, que recordà que aquesta aventura plena d'amor al teatre i a la llengua catalana arrencà fa deu anys.

Amb una menció especial del Premi Bartomeu Oliver, el jurat dels Premis 31 de Desembre va voler valorar la tasca desenvolupada pel cinematògraf Sebastià Salom, que compartí amb nebots i fills el guardó i confessà el desig de contribuir molts

d'anys a la projecció de cinema en català. El lliurà Ferran Gomila, president de Volor.

El Premi Bartomeu Oliver va ser en aquesta edició per a Antoni Torrens, que volgué compartir aquesta distinció amb tota la gent que col·labora en l'organització de les activitats de promoció de la cultura popular que promou aquest pobler emprenedor. El guardó va ser lliurat pel president de la "Sa Nostra" Caixa de Balears, Miquel Capellà.

El Premi Francesc de Borja Moll va ser per a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears. Recollí el guardó Miquel Fiol, president de l'Acadèmia Balear de Medicina, el qual agrai el reconeixement i es va comprometre a continuar treballant en la normalització de la llengua catalana en l'àmbit de la ciència i la medicina. El lliurà Llorenç Huguet, rector de la UIB.

El Premi Gabriel Alomar va ser per a la Universitat de València pel seu 500 aniversari i per la seva defensa de la unitat de la llengua catalana. El premi, lliurat per Miquel Vicens, president del Foment de Turisme de Mallorca, va ser recollit per Francesc Pomar, vicerector de la universitat guardonada.

I finalment, una distinció especial és la que va rebre Jaume Ensenyat, en representació del Casal de Cultura-Museu de Sóller. Ensenyat, que rebé el guardó de mans del vicepresident de l'OCB, Joan Gelabert, l'agraí com a reconeixement i compensació pels quaranta-dos anys de feina per la llengua i la cultura defensant el nostre patrimoni.

En el capítol de les actuacions de la Nit, el grup Cap-pela sorprengué el públic amb la qualitat de les seves cançons a *capella*, els membres de Ximbomba Atòmica arrabassaren mamballetes del públic amb el seu *Cercaviles de Muro a Orleans*. La cantant eivissenca Marga Bufí i el guitarrista mallorquí Damià Timoner posaren el toc més líric i intimista de la Nit.

Un dels moments més emotius va ser quan les corals infantils de Joventuts Musicals varen interpretar des de l'escenari, acompanyats per tot el públic dempeus, l'himne de Mallorca, *La Balanguera*. Tot un símbol que l'any 2000 s'emprèn amb força, confiança en el futur i renovada empremta.

ESPECIAL NIT

La Nit de la Cultura és una de les convocatòries anuals més importants per al món de la cultura, de la política i de tots els àmbits de la societat. El tot Mallorca es dona cita al Casino, i també una important i nodrida representació de Menorca, Eivissa, Formentera i de tots els territoris de parla catalana.

Una taula presidencial del màxim nivell institucional presidí la Nit de la Cultura. Els components formaven un vertader *dream team*: Pere Sampol, vicepresident del Govern de les Illes Balears; Maria Antònia Munar, presidenta del Consell de Mallorca; Jordi Pujol, president de Catalunya; Joana Roca; Maximil·lià Morales, president del Parlament de les Illes Balears; Pilar Costa, presidenta del Consell d'Eivissa i Formentera; Llorenç Huguet, rector de la UIB; Conxa Garcia; Francesc Antich, president del Govern de les Illes Balears; Marta Ferrusola; Antoni Mir, president de l'OCB i Grace Garcia.

Segons conten, aquest grup musical pren el seu nom de quan no tenien *Cap-pela*. Atesa la seva excel·lent interpretació a la Nit, els espera un prometedor futur. Amb ells i les actuacions dels altres grups, la qualitat musical de les Balears va quedar acreditada.

Damià Pons, conseller d'Educació i Cultura del Govern, alertà que «amb el nou mil·lenni no existeixen garanties de continuïtat de la identitat catalana, de la identitat pròpia» i com a conseqüència va demanar que els ciutadans i les institucions facin un treball conjunt.

El president del Govern, Francesc Antich, també es dirigí als assistents i a la resta de ciutadans per convidar-los a la tasca de construcció de país i digué: «vull que sapigueu que el compromís del Govern és de fer avançar amb fermesa i decisió el procés de normalització lingüística i cultural».

En el seu discurs, destacà l'OCB com a cas exemplar que està fent «un gran servei a la nostra cultura, a la nostra llengua, a la nostra identitat» i va destacar la defensa de la identitat com a «exigència de modernitat, perquè el futur reclama ser el que s'és», a més de referir-se a la unitat de la llengua catalana. Per primera vegada, Jordi Pujol, president de Catalunya, assistí a la Nit de la Cultura.

La Nit de la Cultura té molts de protagonistes. En primer lloc, els premiats. En segon, el reflex del moment polític i social... Amb tota aquesta competència es fa molt difícil que els presentadors de l'acte destaquin. Enguany tothom lloà els conductors de l'acte, i Joan Carles Palos –la veu– i Raquel Sans –el somriure– foren també protagonistes.

Les corals infantils de Joventuts Musicals interpretaren *La Balanguera*. Cant de joventut per a un nou mil·lenni que simbolitza l'anhel i l'esperança de plenitud lingüística i cultural de tot un poble.

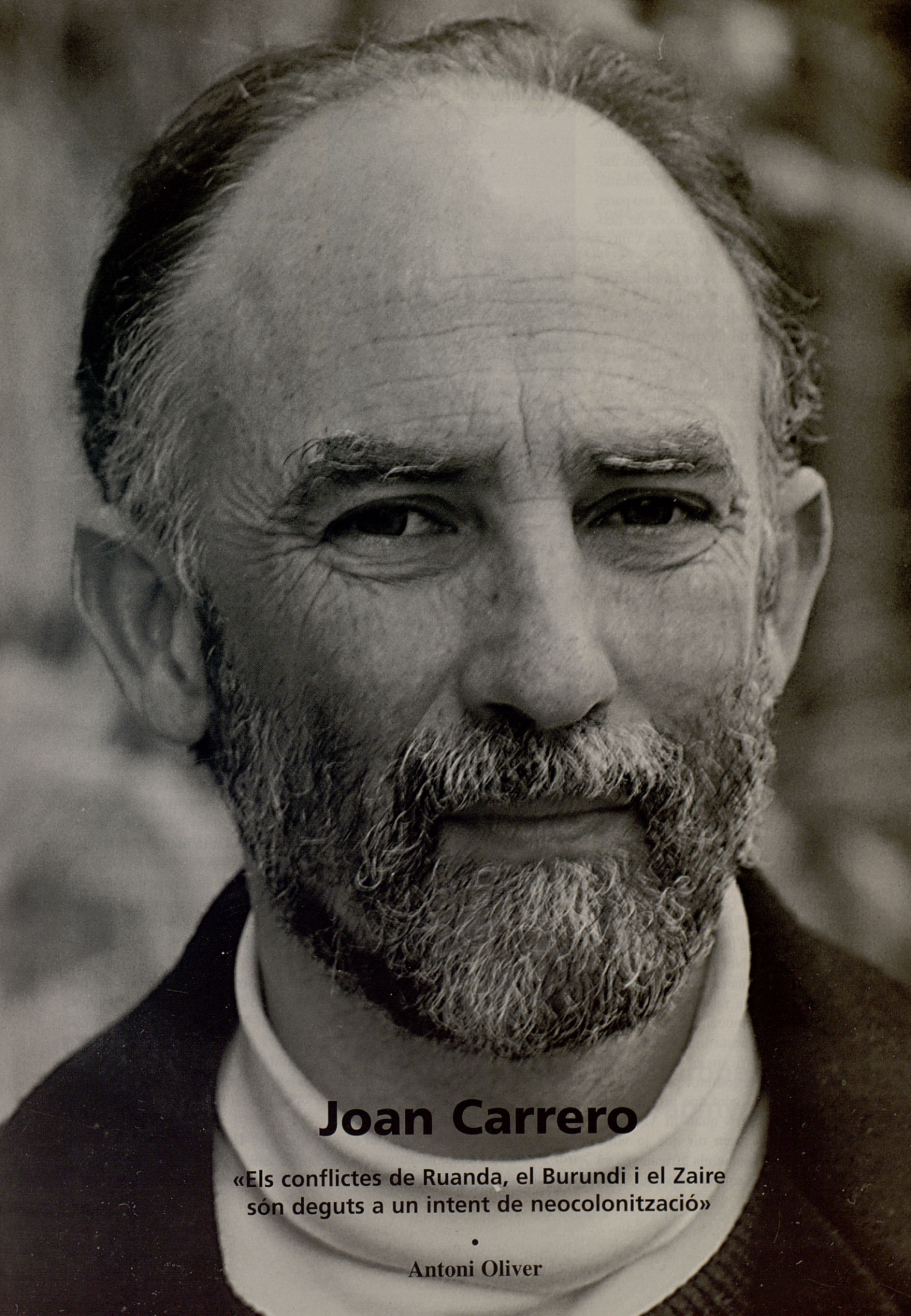

Pilar Costa, presidenta del Consell d'Eivissa i Formentera, el rostre del canvi polític, exposà davant de tots els assistents a la Nit de la Cultura la seva ferma voluntat de treballar per enfortir els elements que conformen la identitat i per «refermar els lligams amb els pobles de Mallorca i Menorca i la resta de territoris de parla catalana».

Maria Antònia Munar, presidenta del Consell de Mallorca, va demanar a la societat civil mallorquina que sigui «exigent amb les institucions», va recordar que «un poble aliè al seu passat sempre estarà abocat al fracàs» i que «una de les característiques de l'OCB és, precisament, possibilitar des de la seva tasca, a més de la supervivència, el desenvolupament de la cultura que ens defineix».

Joan Carrero

«Els conflictes de Ruanda, el Burundi i el Zaire
són deguts a un intent de neocolonització»

•
Antoni Oliver

Joan Carrero (Jaén, 1951) és candidat al premi Nobel de la Pau per la seva tasca en la denúncia de la situació a Ruanda i el Zaire. El Congrés de

Diputats ha donat suport a la seva candidatura, que presentarà Adolfo Pérez Esquivel, anterior Nobel de la Pau.

Afirma que aquesta candidatura ha sorgit dels africans mateixos i analitza la problemàtica dels Grans Llacs, que, al seu parer, té com a rerefons un procés de neocolonització instigat per Estats Units.

Com va sorgir la seva candidatura a premi Nobel de la Pau?

Aquesta candidatura sorgeix davant la impossibilitat de fer arribar als grans mitjans de comunicació el que veritablement està passant a les regions dels Grans Llacs. Després de molts intents, una sèrie de persones varem considerar que sense fer llum sobre aquesta qüestió no hi podia haver reconciliació possible. Hi ha un mur de desinterès en aquest tema i molta intoxicació mediàtica, i ens adonarem que

fo Pérez Esquivel era en aquestes reunions. Concretament en una a París amb un líder africà, que, per cert, ha hagut de canviar durant els darrers mesos de domicili per motius de seguretat. Aquesta gent, a més a més, està criminalitzada, perquè s'ha aconseguit penjar l'etiqueta de genocida a tot el poble hutu. Es va decidir fer una gran campanya mediàtica per ajudar que es conegués internacionalment que hi ha un poble que és massacrada i del qual petites minories han recuperat el control tirànic, minories molt extremistes que varen invadir l'any 90 Ruanda des d'Uganda, que guanyaren la guerra amb l'ajut dels Estats Units, Gran Bretanya i Bèlgica i que després varen conquerir el Zaire. Però resulta que l'home que varen posar al

un punt de sotmetiment i esclavitud del poble que les esglésies mateixes intentaren arreglar això. A final dels anys cinquanta una presa de consciència acaba amb la independència de Ruanda amb un referèndum democràtic, en què un vuitanta per cent de la població vota en contra de la reialesa del país. L'any 61 el nucli dur més extremista de l'aristocràcia es va exiliar a Uganda i a altres països. Dues terceres parts de l'ètnia tutsi es quedaren a l'interior, però aquest nucli dur extremista va muntar el Front Patriòtic Ruandès, el qual té com a lema «els qui no capitulen», són una espècie de samurais. Ells consideren que per dret diví han de regnar. Finalment, l'any 90, en un moment en què els Estats Units se sent fort i hegemònic i entra en àmbits colonials europeus, donen suport a la postura del Front Patriòtic i envaeixen Ruanda i més endavant el Zaire. El drama pitjor és que després de guerres de quatre anys, de l'assassinat de dos presidents a l'avió presidencial, l'extremisme hutu i del tutsi aconsegueixen una reacció visceral de l'ètnia hutu i arriben les grans massacres del 94. Massacres en les quals participaren també els tutsis del Front Patriòtic. Quant més s'investiga aquest drama més es veu, com a peça essencial, que els tutsis del FPR volien que gent de l'ètnia tutsi mateixa sofriés un genocidi i això li donaria una carta blanca per al futur. El que estava previst era que s'assassinassin molts de tutsis de l'interior, d'aquestes dues terceres parts que quedaren al país, perquè sempre els consideraren traïdors. El rei exiliat havia advertit que si es començava una invasió es produirien també matances de tutsis, però això li anava bé al Front Patriòtic, perquè eliminava traïdors i convertia l'ètnia tutsi en la víctima de l'únic genocidi, cosa incerta perquè l'extremisme tutsi ha assassinat des del 90 tres milions d'hutus.

Al Zaire també hi ha tots aquests problemes, a què són deguts?

És clar. Quan els tutsis dominaven en

“ S'ha de conèixer la història de Ruanda, perquè a les campanyes propagandístiques es distorsiona tot ”

s'havia de fer alguna cosa per arribar a aquests grans mitjans. Llavors succeïren una sèrie de coses, com la concessió que em fan a l'Abadia de la Pau de Massachusetts del premi “El coratge de la consciència” que anteriorment ha estat atorgat a persones com Luther King, la mare Teresa, monsenyor Romero, etc. Precisament d'africans i d'altres companys que estan molt implicats en aquesta causa va sorgir la idea de promoure la candidatura a premi Nobel. Hi hagué una sèrie de reunions entre els líders més importants de la resistència ruandesa que també promouen la candidatura. Inicialment aquesta intervenció a favor meu dels africans es va voler mantenir en secret, sobretot per raons de seguretat de la gent que promovia la candidatura. Però quan hi va haver opinions que varen dir que jo volia robar protagonisme als africans es va decidir revelar aquests suports. Adol-

davant de la invasió del Zaire, Kabila, es va independitzar i va començar a fer contactes amb països com la Xina i Líbia. Per això, es considerà que s'hi havia de fer una segona invasió i ara s'està en aquesta fase.

Com sorgeix el conflicte a Ruanda?

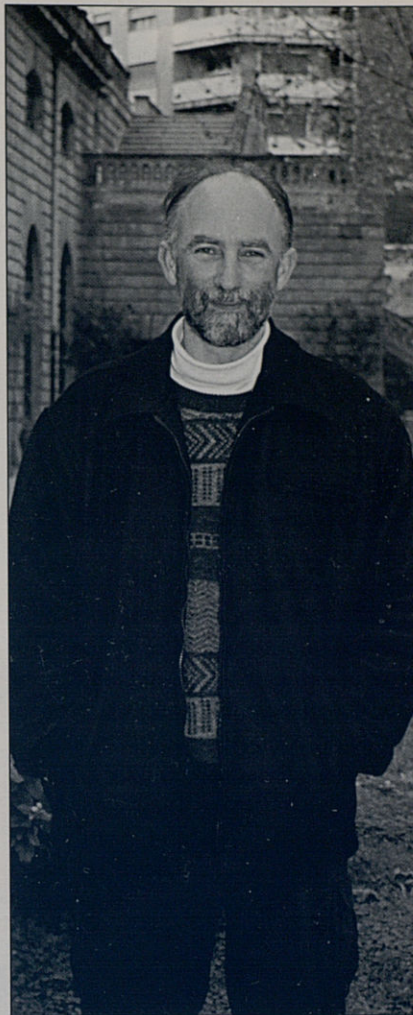
S'ha de conèixer un poc la història de Ruanda, perquè en aquestes campanyes propagandístiques tremendes que acompanyen la campanya militar es distorsiona tot. Es vol fer creure que Ruanda és un poble sense història. Només interessa parlar del genocidi del 94 i parlant d'aquest genocidi del 94 s'intenta tapar un altre genocidi més vast en grandària i extensió temporal. Necessitam conèixer-ne la història prèvia. Una ètnia que va arribar un parell de segles després que els hutus, els tutsis, aconsegueix un control absolut i tirànic, accentuat per la colonització europea. Es va arribar a

la població no tenien altre objectiu que dominar aquesta població. Però després el món canvià molt i es començà a saber que el Zaire era un país molt ric en mineria, extraordinàriament ric. La meta última en aquesta darrera dècada ja no era la reconquesta de Ruanda, sinó que era conquerir el Zaire a través de la reconquesta de Ruanda. Aquest era el fi dels grups de pressió (*lobbies*), molt relacionats amb l'Administració nord-americana i que han donat suport als extremistes tutsis. Al Zaire hi ha zones en què l'or es calcula en kilograms per tona de terra i no en grams. Hi ha diamants molt valuosos i abundants, minerals imprescindibles per a la carrera espacial, realment és un botí cobdiciat. Ara la situació és la d'una invasió per part de Ruanda, Uganda i el Burundi, que té la particularitat que, com que és tant el botí, la lluita és també entre ells mateixos. El que no s'aconseguirà amb la raó pot ser que s'aconsegueixi amb les lluites que hi ha entre ells. El poder, la mentira i la injustícia tenen en el seu si el germen de l'autodestrucció. L'avarícia està produint un conflicte seriós entre Uganda i Ruanda. De moment tenim una invasió que a l'inici es va disfsar de rebel·lió, però ara està massa clar que es tracta d'això. El Zaire ha estat envaït pels aliats dels americans i el sofriment d'aquestes poblacions no té nom. D'això, n'és responsable l'Administració nord-americana. Així ho comença a denunciar ja algun congresista nord-americà.

Aquests conflictes són fruit d'un mal procés de descolonització?

Inicialment hi havia els conflictes pròpiament africans i l'aparició dels colonitzadors no tan sols no va aturar aquests conflictes, sinó que els va accentuar i va produir altres conflictes. La colonització europea va ser una rapinya. Va arribar un punt en què aquesta rapinya donà pas a unes altres actituds i, fins i tot, es pot dir que alguns dels països colonitzadors, per exemple Bèlgica, no es porta malament a Ruanda durant els darrers

anys. Com a l'Índia es concedeix la independència. En aquests anys apareixen en escena els Estats Units. I comença una neocolonització, feta de manera molt bística, dit en termes vulgars. Tot això no hauria estat possible sense una lluita entre anglofonia i francofonia, una lluita explícita per treure els francòfons. Si no hi hagués hagut aquesta lluita de fons, no s'hauria donat suport a grups com l'FPR, que varen desestabilitzar des del 90 la

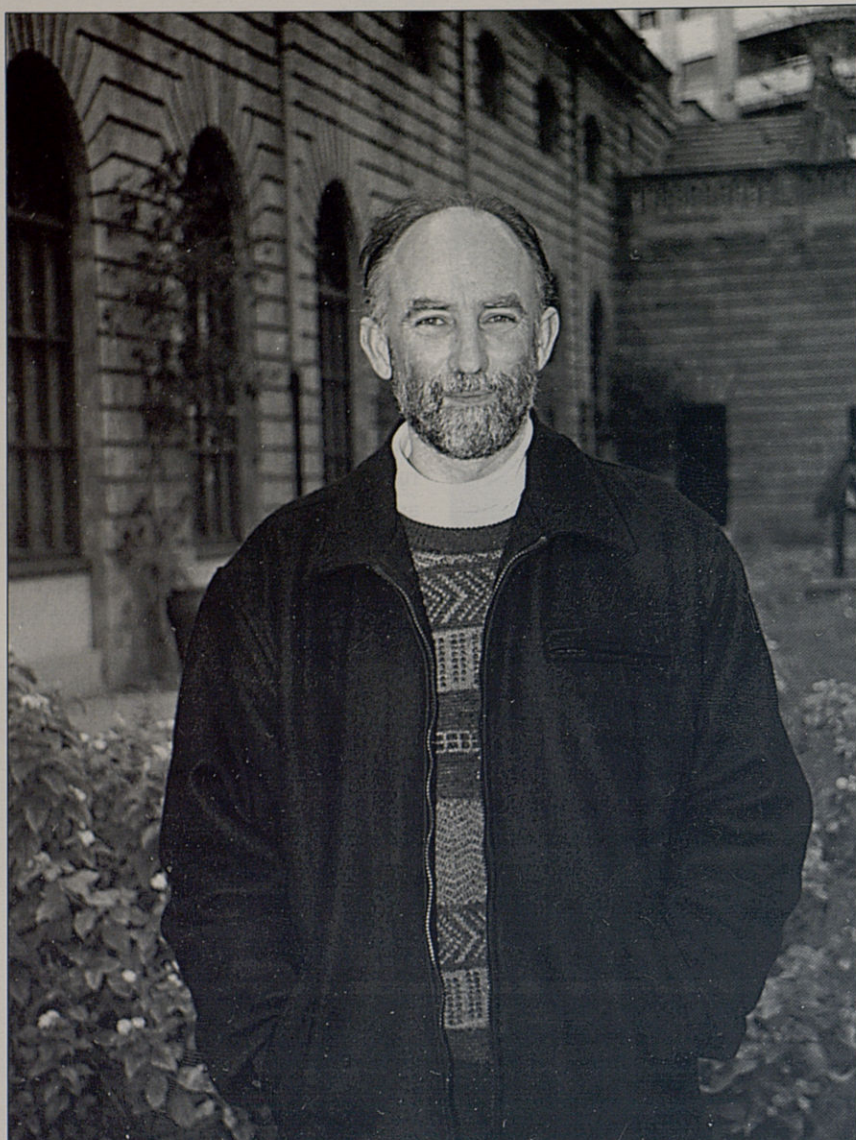
zona. És a dir, que hi ha una altra neocolonització que es recolza sobre determinades oligarquies locals i llavors sorgeix el conflicte.

Vostè com entra en contacte amb aquests països?

Jo ara estic totalment vetat en aquests països, especialment a Ruanda. Ara per ara, les meves relacions es redueixen a contactes amb la resistència a l'exterior d'aquests països. Quan es va constituir la Taula per Ruanda vaig anar dues vegades a Ruanda i al Burundi. Però en realitat els contactes amb la resistència ruandesa s'iniciaren quan vaig fer quaranta-dos dies de dejuni i em va començar a donar suport molta gent. Jo ara som president de S'Olivar, una organització no governamental que treballa per la pau i la no-violència. Seria un treball de no-violència gandhiana, que té com a fi la transformació de la societat, però també una transformació interior, perquè si no hi ha un treball personal en lloc d'ajuntar esforços es disgreguen, l'espiritualitat ha de servir per transformar el món, sinó no serveix per a gran cosa. Les tres finalitats de l'associació són fomentar l'espiritualitat, la solidaritat i l'ecologia. Després del batxillerat vaig estudiar filosofia i teologia. Em vaig declarar objector de consciència, som el tercer que ho va fer a Espanya, els dos anteriors eren a la presó. Jo vaig optar per fer allò que la llei no contemplava, que era el servei social alternatiu, i vaig anar a una comunitat no violenta fundada per Lanza del Vasto, deixeble europeu de Ghandi, on vaig conèixer la meua esposa, Susana Volosin. Vaig anar a treballar a favor dels indígenes quítxues al nord de l'Argentina. Després a

“ La colonització europea, inicialment, va ser una rapinya ”

Joan Carrero nasqué a Jaén, però és mallorquí d'adopció.

Buenos Aires vaig conèixer Adolfo Pérez Esquivel, que també estava en aquests grups de la no-violència. Durant tres anys vaig fer de mestre

amb els indígenes. Valor molt el treball amb les mans, m'he fet la meua casa, treball la terra, he fet de vigilant d'incendis al puig de Galatzó, en defi-

nitiva, he fet de tot. Ara fa trenta-sis anys que estic a Mallorca, sempre, tret dels quatre que vaig fugir per no fer el servei militar i un anys que vaig estar per Orient, he estat a Mallorca.

Tornant a la seva candidatura al premi Nobel de la Pau, ha estat qüestionada per algunes ONG que l'acusen de voler robar protagonisme als africans.

Un dels arguments que s'han utilitzat en contra de la candidatura per part de Veïns sense Fronteres és que estic patrimonialitzant les tasques de quaranta anys de mallorquins solidaris amb els països africans. També m'acusen d'atacar únicament els Estats Units o que les meves posicions són les de l'extremisme tutsi. Jo he de dir que els primers interessats en la meua candidatura són els africans. És difícil per a una organització ruandesa o burundesa ser presentada com a candidata, perquè aquesta organització seria vista com a part interessada. Aquesta candidatura és dels africans. Però resulta que els africans de la resistència davant els ulls del món estan desqualificats, perquè són tots acusats de genocides. A mi m'han demanat que aconsegueixi aquesta funció, primer perquè molts d'ells estan desqualificats i, d'altra banda, perquè també molts estan amenaçats i alguns han mort. En la llista de suports a la candidatura hi són les majors organitzacions ruandeses del món. Dir que he patrimonialitzat el treball de mallorquins a l'Àfrica tampoc no és cert. Les precioses cartes de la majoria dels

**erco
leta**
Gianni Rodari

**Infants de 0 a 4 anys
Ensenyament en català
Pedagogia activa
Grups reduïts
Servei de cuina**

ARQUITECE BENNÀSSAR, 46
07004 PALMA - Tel. 971 29 90 86

**erco
leta**
Gianni Rodari

missioners i de gent que fa quaranta anys que fan feina als països africans i que donen suport a aquesta candidatura són a disposició de qui les vulgui. Dir que som antiamericana, quan m'he passat quaranta-dos dies de dejuni per protestar davant els ministres europeus, em sembla que no respon a la realitat. Poques persones han fet una protesta tan contundent davant els governs europeus. Dir que som antitutsi o prohutu quan precisament el compromís amb aquesta problemàtica sorgí perquè ens quedàrem molt impressionats pel genocidi que va sofrir l'ètnia tutsi el 94 no té sentit. És d'una parcialitat tant grossa que gairebé no paga ni comentar-ho.

A vostè li interessa la problemàtica basca. Ara la situació es podria resumir dient que els nacionalistes i àmplies capes de la població basca es mouen per perllongar la treva d'ETA i prendre iniciatives polítiques, i que el Govern i el PP creuen que tot això es fa amb el xantatge de

la violència i ataca el PNB. Veu una sortida a aquesta situació?

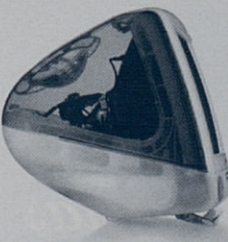
Per mi el que ha passat ha estat molt clarificador. La societat es pot adonar del grau d'incongruència que hi havia en determinades afirmacions. Hem sentit dir, des de fa molts anys, que

parli ni es deixi parlar. Crec que s'estan posant en evidència les posicions de cadascú. Aquests processos són a molt llarg termini. Hi ha una decisió d'un sector de la societat basca d'intentar ser més amos del seu futur. Es tem un poble quan decideix prendre

“ Poques persones han fet una protesta tan contundent davant els governs europeus ”

sense violència es podria parlar de tot. I resulta que hi ha hagut catorze mesos sense violència i no s'ha volgut parlar de res. No solament no s'ha parlat de res, sinó que tampoc no s'ha deixat parlar, perquè quan la majoria política d'Euskadi s'ha reunit a Lizarra se'ls ha acusat perquè parlava amb HB. És preocupant que no es

les regnes d'ell mateix i prescindeix de la violència, perquè així s'aconsegueixen coses. He anat al País Basc sis vegades, he escoltat totes les parts en conflicte. Quan es va segrestar Miguel Ángel Blanco vaig telefonar a Adolfo Pérez Esquivel, perquè ell va fer de mediador entre Felipe González i ETA. Vaig anar al País Basc en aque-

iMac

G4

MacOS 9

iBook

Mca. S.L.

**Servei Tècnic
Autoritzat Apple
nº 104342**

Carrer de Sant Joaquim 9, baixos. 07003 Palma (Illes Balears)
Tel.: 971 76 06 76 - Fax: 971 76 04
E-mail: xipsmca@palma.infotelecom.es
Delegació de Menorca: Tel.: 971 388566 - 939 844328
Dies laborables: 9:00 a 14:00 i 16:00 a 20:00. Dissabtes: 10:00 a 13:30

**Distribuidor
Autoritzat Apple**

“ Hi ha coses que el nacionalisme basc afirma des de fa un segle i ETA va néixer fa 30 anys ”

I les dates i hi vaig aprendre moltes coses. Quan escolt Rafa Dies, del sindicat LAB, que diu que ells estan disposats a ser una minoria democràtica i ho accepten mentre no hi hagi dies constitucionals previs, veus que el problema seriós no és el de la independència, segurament no sortiria un sí a favor de la independència, sinó que els pobles tenen dret a dir el que troben, és a dir, l'autodeterminació i aquest fet mou unes emocions tremendes, toca moltes fibres emocionals. Jo creia que el conflicte basc era un conflicte exclusivament polític i resulta que hi ha unes emocions, per ambdues parts, fortíssimes. Encara hi ha ferides de la Guerra Civil molt obertes. I m'he

trobat fundadors d'una gran organització pacifista dient que mai consentiran una gran consulta popular, perquè demanar al poble basc si vol ser consultat per a molts bascos això seria una derrota i una humiliació. Sembla que sectors molts amplis que mai no han usat la violència no poden dir, per exemple, avui fa un bon dia, perquè ETA diu el mateix, que ho digui ETA no vol dir que no sigui veritat que ha fet un bon dia. Hi ha un conflicte seriós. Hi ha coses que el nacionalisme basc afirma des de fa un segle i ETA va néixer va trenta anys. El conflicte és previ a ETA. ETA és un símptoma que hi ha alguna cosa sense resoldre, és –en termes filosòfics– un

fenomen, molt lamentable i que ha provocat molt de dolor. Jo not que hi manca esperit de pacte i de consens com el que va presidir la transició.

S'hauria de recuperar, almenys, una capacitat de diàleg.

Pensi que si Suárez hagués fet amb, per exemple, la qüestió de la legalització del PCE el mateix que fa ara el PP amb el tema basc, el PCE encara no seria legal. Afirmacions molt semblants a aquestes que ara faig les acaben de fer persones gens sospitoses com són els empresaris bascos o el mateix Ruiz Gallardón. No ho sé, es poden fer més coses de les que es fan. A Espanya, encara resta pendent el tema de l'organització de l'Estat, dels nacionalismes, i no s'està tractant amb magnanimitat. Es va fer una Constitució molt flexible i que crec que dona molt de joc. Elkarri, per exemple, planteja solucions que podrien dur-se a la pràctica sense modificar la Constitució, dins la Constitució hi caben moltes coses possibles, però no hi ha voluntat política.

LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

⌘

LLIBRES INFANTILS
I JUGUETES

⌘

LLIBRES DE TEXT

⌘

DISCOS I CASSETTES

⌘

SERVEI
DE LLIBRES
ESTRANGERS

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)

Pianos Can Garcias

Pere Josep Garcias

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

VENDA DE PIANOS VERTICALS I DE COA

Primeres marques europees

BLÜTHNER • BÖSENDORFER • C. BECHSTEIN • FEURICH • FÖRSTER
FURSTEIN • GAVEAU • GROTRIAN-STEINWEG • HOFFMANN • IBACH
KEMBLE • KINGSBURG • OTTO-BACH • PETROF • PFEIFFER • PLEYEL
RAMEAU • RÖNISCHE • RÖSLER • SAUTER • SEILER • SCHOLZE
STEINGRAEBER & SÖHNE • WAGNER • WEINBACH • ZIMMERMANN

Especialistes en pianos per a professionals i pianos d'estudi
El millor servei post-venda. Més de 50 anys d'experiència

AFINACIONS • REPARACIONS • RESTAURACIONS
LLOGUER DE PIANOS NOUS O RESTAURATS
INSTRUMENTS HISTÒRICS
(CLAVICÈMBALS • FORTEPIANOS • ORGUES LITÚRGICS)
PIANOS ELÈCTRICS • ACCESSORIS • TRANSPORTS

La meua estrena una mica seriosa com a articulista la vaig fer, en aquesta mateixa revista, concretament al número 14, amb un escrit que resultà ser una mica polèmic i que vaig titular *Reflexions sobre l'independentisme*. No vull ara reciclar aquell article; segurament, en l'actualitat, algunes coses no les diria i d'al-

tres les matisaria d'una altra manera. El que sí vull extreure'n és la tesi subjacent que volia expressar-hi. Només volia dir –parlant d'altres coordenades–, malgrat els titulars i subtítulars una mica pecaminosos per a la nostra congregació, que no havíem de desvestir un sant per vestir-ne un altre.

Pactes i ficcions

Potser convendria refrescar quines eren les altres coordenades. Eren uns anys en què el discurs independentista –no, que ningú no faci falses elucubracions, no em fa gens de por– començava a fer forat en el si de la nostra societat benpensant, ho voleu així? I ho feia amb una dosi elevada, a parer meu, de crítica frontal al nacionalisme pragmàtic que representaven, en aquells moments, l'OCB, en l'aiguavés cultural, i el PSM, en l'aiguavés polític, als quals es reclamava que s'apuntassin al carro de la seva embranzida. Jo –era més jove– no entenia el perquè d'aquestes crítiques i reclamava fer pinya entorn dels pals de pallar establerts.

És evident que el temps ha col·locat cada cosa en el seu lloc –cadascú és lliure d'interpretar la història com vulgui– i, a hores d'ara, encara tenim aquestes dues mateixes institucions que continuen liderant, amb un increment substancial del seu pes específic dins la societat mallorquina, el nacionalisme cultural i el nacionalisme polític. (Alerta, no voldria pecar de sectari; he de reconèixer, entre d'altres coses, que la manca d'espai no em permet matisar el mèrit d'aquest nacionalisme més pur, que no fa concessions, que introduí unes nocions en el discurs nacional: autodeterminació, independència, del qual abans no anava gaire untat).

Si he retret un episodi de fa quasi dotze anys no ha estat per fregar a ningú pels morros que jo no anava mal encaminat. No, no és aquesta la raó. Si l'he duit a col·lació ha estat perquè durant aquesta segona meitat d'any s'han tornat a viure intensos debats en què es reclamava –es reclamava al PSM– que s'autoimmolàs, «que desaparegués del mapa», ja que la seva missió històrica havia finit i allò que s'imposava era donar pas a una força nova, que representava –si m'hi deixau posar una mica d'ironia càustica– el nacionalisme del segle XXI i que tenia com a mascaró de proa una au fènix de la política, la qual respon al nom de Maria Antònia Munar. Amb poques paraules: havíem de desvestir un sant –el projecte polític nacional que més ha durat i que més representació ha assolit– per vestir-ne un altre –fent amnèsia històrica d'esbrinar d'on vénen i qui en són els

capdavaners i les bases i només fiant-nos de l'oripell i la coloraina amb què han aplegat el seu discurs polític. (Alerta, no neg a ningú la possibilitat de reciclar-se, d'adoptar un postulats nacionalistes, ans al contrari, aplaudesc amb fermesa i convicció el canvi de rumb d'UM; ara bé, esperar i creure que ells són l'única llum de l'aurora no m'és tan fàcil). En aquest sentit, la meua incredulitat és d'arrel tomista, tomista de l'apòstol, no del filòsof. Per ventura, d'aquí a uns anys aquest nou nacionalisme serà el pal de pallar; tot i que en som escèptic, no vull descartar-ne aquesta possibilitat. Segurament, si és així, no em sabrà gens de greu resituar-me, però, a hores d'ara, és molt verd el figó...

El debat ha tengut dues fases, la primera durant la negociació del Pacte de Progrés; la segona, durant la precampanya de les eleccions generals en què es reclamava un altre pacte. Curiosament, i em centraré en el segon debat, car en el primer em sembla més lògic que cadascú mogui les peces oportunes per obtenir més rèdit dels seus vots, la tensió no ha emanat directament de dins el si del PSM sinó que més aviat algú, sense demanar si al PSM li anava bé, si ho veien amb bons ulls, hi ha involucrat aquest partit, comptant, això sí, amb un bon suport mediàtic –qüestió que aquí no es jutja. És curiós com diverses veus, pretensament independents, han ficat cullerada en aquest debat i llavors, finida la campanya, no hi han tornat a motar o se n'han desdit. I dins el rang de les curiositats més esperpèntiques s'ha d'esmentar algun personatge que devers el 90 donava maceta al PSM per no ser, nacionalment, prou d'esquerres i ara li'n tornava a donar per no voler anar amb la dreta.

Entre la gent i els col·lectius que han entrat en lliça hi ha hagut l'OCB. En una intervenció que, com a soci, consider desafortunada. Desafortunada per diverses raons: la primera, perquè implícitament es decantava a favor de la tesi genèrica que semblava donar cobertura roussoniana als interessos d'UM, per tant, s'afegia a un debat contra el PSM que, recordem-ho, el PSM no havia suscitat ni alimentat; en segon lloc, perquè no va ser prou valenta, l'OCB, per retirar-se honrosament de la

batalla a la qual no havia estat cridada i desfer categòricament tots els malentesos que havia pogut alçar.

Algú em podrà replicar, com ja s'ha dit: O és que l'OCB, com a entitat independent, no hi pot dir la seva? Crec que la pregunta és falsa i un xic hipòcrita. És clar que hi pot dir la seva! Però com a suposada entitat independent, i, per tant, per damunt del bé i del mal d'algunes controvèrsies polítiques, hauria d'haver sabut veure que el debat no era tan neutre i angelical com se'n volia donar la impressió; que el debat l'havia suscitat unilateralment una de les parts; que, a més a més, la part que no havia suscitat el debat, el PSM, es trobava en franca indefensió respecte de l'altra, i que la postura de l'OCB seria interpretada, automàticament, com un suport a les tesis d'UM. A més d'aquestes raons d'índole cartesiana, en podríem trobar d'altres de pragmàtiques que tot seguit exposaré. Què és l'OCB? És una massa social formada per un seguit de gent. Per la meua experiència i coneixement, tan focalitzat com vulgueu, quina és la composició morfològica d'aquesta massa social? Em sembla evident que la majoria de la massa social de l'OCB és una gent nacionalista que vehicula el seu nacionalisme cultural a través de l'OCB i el seu nacionalisme polític a través del PSM, la qual cosa no vol dir que dins l'OCB no hi hagi, com a socis, militants i simpatitzants, de base o significats, d'altres partits.

Vull dir que l'OCB s'ha de sotmetre als designis del PSM? No, en absolut. Com a nacionalista, i amb aquesta doble militància, vull que les dues institucions facin feina de forma complementària, cadascuna dins el seu àmbit diferenciat propi i, si en aquest front, hi ha punts en comú, que els manifestin plegats o cadascú pel seu compte. Ara, el que m'ha disgustat, i crec que ha disgustat a molts com jo, ha estat que l'OCB s'hagi alineat, obertament, contra els interessos del PSM. És una cosa tan absurda com si la mà dreta del nostre cos, flagel·làs, martiritzàs la mà esquerra; o com si dues branques d'una mateixa arbre es fregassin fins a perdre la saba per les ferides obertes per la fricció.

Rafel Crespi

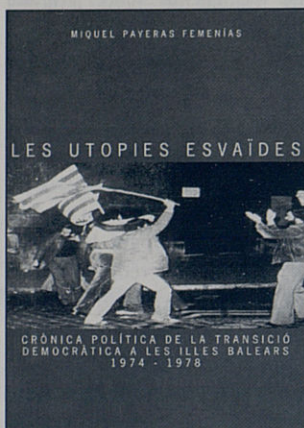

Les utopies esvaïdes, una crònica política de la transició democràtica

D'esquerra a dreta, Antoni Tarabini, Emili Alonso, Ignasi Ribas, Sebastià Serra, Miquel Durán, i l'autor del llibre, Miquel Payeras.

Les utopies esvaïdes és una crònica sobre la transició democràtica a les Balears entre 1974 i 1978, contemplada des de gairebé tots els àmbits polítics possibles. Els partits i els polítics dissidents. Les institucions i els polítics oficials. El món sindical i el cultural. Les manifestacions i les detencions. Les eleccions: els guanyadors i els perdedors. Els protagonistes, els polítics, i els qui en parlen, els periodistes. Els grans temes essencials i els més modestos que no passen de tenir un valor simbòlic i, a vegades, anecdòtic. S'han volgut reflectir tots els múltiples aspectes polítics d'uns anys apassionants. Una època perfectament delimitada cronològicament, marcada per les utopies que progressivament s'esvaïren davant una emergent política democràtica. Aquesta és una breu descripció del volum que ha inaugurat la col·lecció Els Ullals, dirigida per

Primer volum de la col·lecció Els Ullals. Edicions Cort.

Sebastià Serra i publicada per Edicions Cort.

L'autor del llibre és el periodista del setmanari *El Temps* i col·laborador d'*El Mirall* Miquel Payeras, el qual, el dia de la presentació de la seva primera obra, afirmà que entre 1974 i 1978 es varen desenvolupar les bases polítiques ideològiques actuals. «Fou un procés accelerat i dens que marcà, en poc més de 50 mesos, el pas de la dictadura a l'autogovern de les Balears».

A l'acte de presentació del llibre, que es va celebrar a la Fundació "la Caixa", el passat 3 de desembre, hi participaren Sebastià Serra, Emili Alonso, Ignasi Ribas, Antoni Tarabini i Miquel Durán. Entre d'altres personalitats, també hi assistiren Maria Antònia Munar, presidenta del Consell de Mallorca, i el rector de la UIB, Llorenç Huget, a més d'alguns dels protagonistes de l'obertura democràtica com Jeroni Albertí o Josep Melià.

Conferència sobre el lul·lisme a Calvià

Com ja ha esdevingut costum des de fa quatre anys i recuperant una antiga tradició, el propassat 30 de novembre, en ocasió de la festivitat del beat Ramon Llull, tingué lloc a Calvià, al local social de la parròquia de Sant Joan Baptista, la conferència anual sobre el lul·lisme. L'acte fou organitzat conjuntament per la delegació de l'Obra Cultural de Calvià i el Consell Parroquial de Pastoral de la parròquia.

Amb aquesta ocasió el conferenciant fou el canonge de la Seu, Pere Joan Llabrés, el qual parlà sobre «Cultura per al poble, segons el pensament de Ramon Llull». L'orador, a més de tractar les qüestions doctrinals teològiques, ecumèniques i missionals en el pensament lul·lià, explicà, sobretot d'una manera molt amena, els aspectes més populars i didàctics presents a l'obra filosòfica de Ramon Llull.

El conferenciant defensa que un dels mèrits del gran pensador mallorquí fou ser un reformista d'abans de la Reforma i que, precisament per això, la seva obra és ben acceptada pels països reformistes centreeuropeus on se'l continua estudiant amb interès.

**Viajes
MARTEL S.A.**

PROMOCIÓ IBERIA PER VOLAR ENTRE EL 15 DE GENER I EL 29 DE FEBRER DEL 2000

Entre Península i Balears: 9.750 PTA • Des de Balears a: Atenes, El Caire, Copenhagen, Estocolm: 39.000 PTA • Amsterdam, Berlín, Brussel·les, Dublín, Dusseldorf, Frankfurt, Hamburg, Lisboa, Londres, Milà, Munic, Roma, Viena, Zuric: 29.000 PTA • Vols intercontinentals des de Balears a: Miami, Nova York: 65.000 PTA • Bons Aires, Santiago de Xile: 90.000 PTA • Montevideo, Lima, Caracas, L'Havana, Mèxic: 90.000 PTA

(Taxes no incloses • Vegeu condicions i altres destinacions)

Informes i reserves: OMS, 50-B. Box 696 • 07003 Palma (Mallorca)
Tel. 971 72 38 42 • Fax (971) 72 69 42 • e-mail: www.viajesmartel.com

BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

CORT

Pça. Cort, 1
C.P. 07001

BLANQUERNA

Sant Joaquim, 9
C.P. 07003

S'ARENAL

Pça Rul·lan Garcies, 5
C.P. 07600

MOLINAR

Xadó, 7
C.P. 07008

RAFAL VELL

Pere Ripoll Palau, 9
C.P. 07008

SANTA CATALINA

Fàbrica, 34
C.P. 07013

SON RAPINYA

Catalina March, 4 A
C.P. 07013

SON FORTEZA

St. Isidre Llaurador, 25
C.P. 07005

ESTABLIMENTS

Pça. Immaculada, 3
C.P. 07010

GÈNOVA

Barranco, 22
C.P. 07015

SON GOTLEU

Regal, 105
C.P. 07008

EL TERRENO

Núvol, 1
C.P. 07015

POLÍGON DE LLEVANT

Ciutat de Querétaro, 3
C.P. 07007

COLL D'EN RABASSA

Albuera, 1
C.P. 07007

CASAL SOLLERIC

Passeig del Born, 27
C.P. 07012

SON XIMELIS

Cap Enderrocat, s/n
C.P. 07011

L'OLIVAR

Mercat de l'Olivar, 104
C.P. 07002

GABRIEL LLABRÉS

Antoni Planas Franch, 4
C.P. 07001

SANT JORDI

Pau Bouvy, 31
C.P. 07199

SON CLADERA

Cala Serena, 3
C.P. 07009

SA INDIOTERIA

Gremi Tintorers, 2
C.P. 07009

SIOPJ

Pere d'Alcàntara Penya, 11
C.P. 07006

En aquest número d'*El Mirall* continuam els itineraris de *Conèixer la Part Forana*. Ara us en presentam el setzè, Llucalcari.

Llucalcari

Torre de Can Simó

Les dues cases de possessió, Can Poloni i Can Simó, reben el nom del llogaret

Aquest petit nucli de població es troba configurat per catorze cases conjuntes i altres vuit de disperses. Pertany al municipi de Deià, i l'any 1991 comptava amb 10 habitants de dret, denominats carrerencs, ja que també rep el nom des Carrer. L'etimologia del topònim pot provenir d'un compost entre el derivat del llatí *lluc*, 'bosc' i de l'àrab *qari*, 'alqueries', és a dir, alqueries del bosc; la primera partícula també podria provenir de l'àrab *luk*, 'lloc'. Després de la conquesta correspongué al cavaller empordanès Gilabert de Cruïlles, que repartí el domini útil entre els seus col·laboradors.

Llucalcari segons l'Arxiduc

«El llogaret, si així podem denominar aquest grup de dues cases de possessió, Can Poloni i Can Simó, que no es troben en el centre dels seus terrenys sinó que foren construïdes adossades per poder defensar-les millor dels moros, i altres cinc, presenta tres torres quadrangulars... Complaguda es posa la mirada en els planters que, pertanyents a diverses persones de Deià, descendeixen suaument en direcció a la mar. Quasi tots es dediquen al cultiu d'hortalisses, en particular tomàtiques, encara que n'hi ha ocupats per alguna vinya... Més avall s'afecten a les roques pins pintorescs. Rara vegada ens és donat gaudir de la forma i color d'una imatge tan bella com la que presenta Llucalcari, on tot transpira calma i benestar. És un d'aquests indrets on a gust hom ficaria el seu bastó de caminant per establir-hi la llar. També de la posició alta de la carretera podem apreciar la singular bellesa d'aquest llogaret, amb ses antigues torres en mig d'uns costers poblats de garrovers i oliveres, famoses aquestes no per l'abundor de producció sinó per l'exquisida qualitat del seu oli, i amb la presència imme-

diata de la pregonar mar blava com a teló de fons» (Habsburg-Lorena, L. S.: 1884, VIII, 144).

Des de la carretera de Deià a Sóller (C-710, Pollença-Andratx), davallam al llogaret de Llucalcari per un camí asfaltat. Després d'un revolt a l'esquerra, trobam a la banda dreta les cases de Can Ferrà, seguides d'un entreforc de camins: el de més a l'esquerra davalla cap a l'hotel Costa d'Or, i el deixam de banda; agafam el camí de la dreta, que, també en davallada, ens conduirà al centre del poblet.

Ben aviat, a la dreta abans d'arribar a l'oratori, al núm. 2, trobam la **Casa d'Amunt**, anomenada la Casa d'Amunt Vella per distingir-la d'una construcció més moderna, localitzada vora la carretera, dita la Casa d'Amunt Nova. Apareix documentada l'any 1621, quan Jaume Rullan de la Casa de Munt fou nomenat guarda de Llucalcari. L'any 1696 era del notari Parets. El 1821 era propietat d'Andreu Parets i compava amb sis quarterades d'olivar de primera, 15 de segona, 36 de tercera, una de reguiu de segona i tres de garriga; es valorava en 385 £ (Josep Segura: 1979, 42-43). L'any 1865 era propietat de Josep Maria Vives, i comptava amb una finca que arribava a les 42 quarterades de superfície. Posteriorment la finca fou fraccionada i adoptà el nom de Casa d'Amunt Vella. El 1918 era de Josepa Vives i el 1979 de Maria Dolors Pons Vives.

Té la torre més alta del llogaret. La construcció s'aixeca al fons d'una esplanada centralitzada per un camí emmarcat per una pèrgola de ferro. La façana té tres plantes d'alçat; el portal és d'arc rodó, amb l'escut de la família Parets (amb el relleu d'un cavall). La planta noble té finestres rectangulars i el porxo quatre finestres quadrades. La torre se situa a la dreta, adossada a la façana; és de planta quadrangular i té coberta de teules a dos aiguavessos; conserva les mènsules del matacà a dos dels seus costats i espilleres. La part posterior de les cases, visible des del camí vell de ferradura que puja cap a la carretera a la dreta del portell, mostra encara les restes de

L'Oratori de la Mare de Déu dels Desemparats és la capella pública de Llucalcari

La Casa d'Amunt.

la tafona; actualment es troba en ruïna, amb el trull mig amagat entre els abatzerers, com també les restes de la premsa de biga, l'emportinador i la caldera. Un poc més avall, a l'esquerra si miram la façana principal, hi ha la casa dita es Celler, antiga dependència de la Casa d'Amunt.

L'**Oratori de la Mare de Déu dels Desemparats** és el nom de la capella pública de Llucalcari. Se situa entre Can Junyer, a l'esquerra, i Can Floquer, a la dreta. La façana té portal de llinda, que presenta marca conopial, i apareix protegit per una porxadeta de teules; més amunt hi ha una finestreta amb una reixa i, com a remat, s'hi aixeca una espadanya. L'interior mostra una nau de planta rectangular, de dimensions reduïdes, dividida en dos trams a més del presbiteri. La coberta és de volta de canó, amb irregularitats; dos arcs ogivals, desornamentats, separen els dos trams i el presbiteri.

Aquest s'aixeca dos graons per damunt la nau. L'únic retaule és el del presbiteri, presidit per una pintura de la Mare de Déu dels Desemparats, que marca la data de 1688; la Mare de Déu ofereix una tipologia orientaltzant, carregada de medalles i amb dos nins que representen els desemparats. Altres pintures envolten aquest llenç central: a la predel·la, a l'esquerra hi figuren santa Rita i santa Rosa, en el centre les Ànimes del Purgatori, i a la dreta la Immaculada. Al lateral esquerre del retaule apareixen sant Antoni i sant Vicenç Ferrer, mentre que a la dreta es representen sant Nicolau i sant Francesc Xavier; la part superior mostra sant Joan infant i sant Domingo. A la paret de l'esquerra hi ha un llenç de sant Jeroni amb el lleó, mentre que a la paret de la dreta es conserva un llenç d'un sant bisbe. El sòl del segon tram conté la sepultura de Joana Anna Parets, de 1715, de la Casa

Interior de l'Oratori.

d'Amunt. A l'esquerra del presbiteri hi ha una petita sagristia, amb un gravat de la Mare de Déu del Carme.

La ressenya de l'Arxiduc diu així: «A l'esquerra d'una espècie de carrer conformat per un grup de cases es troba l'oratori públic de la Mare de Déu dels Desemparats, esglesieta amb un petit arc campanar, frontó voladís i portal quadrangular, el modest interior del qual amb volta de canó sostenen dues gran ogives. Presideix l'únic altar un curiós quadre de la Mare de

Déu carregada de joies i escoltada per dos àngels que data de 1688, còpia simbòlica d'una estàtua. La construcció és, sens dubte, de data més remota. S'hi celebra missa els diumenges i dies de festa quan els propietaris de les tres possessions principals, que tenen cura de l'oratori, es troben en el llogaret» (Habsburg-Lorena, L. S.: 1884, VIII, 143).

A l'esquerra de l'oratori, s'alça la casa dita **Can Junyer**, que fou propietat dels pintors Sebastià Junyer Vidal

(1879-1966) i Clotilde Pascual Fibla, de qui passà al seu nebot, el també pintor Joan Junyer Pascual (1904-1994). El matrimoni Junyer i Pascual-Fibla hi residí establenent entre 1907 i 1936; també hi feren estatge altres artistes convidats de la família, com Pablo Picasso. Actualment la casa és la seu de la Fundació Junyer, a partir de la donació que Joan Junyer féu l'any 1992 a la Conselleria de Cultura del Govern balear. La casa té alçat de dues plantes i portal rodó; a la dreta mostra unes rajoles policromes que representen santa Anna.

Segons Miquel Alenyar, la pintura de Sebastià Junyer «és de caràcter estil·lizat i d'arrel simbolista; es basa en una interpretació idealitzada de la realitat, en una factura de dibuix solt, de colorisme vibrant i de gran format i en una temàtica centrada en Lluçalcari, Deià i les rodalies» (GEM, VII, 247).

A la dreta de l'oratori hi ha tres cases anomenades Can Floquer, Ca sa Monja i Ca sa Mestra. Davant l'oratori, a l'altra banda de carrer, hi ha la casa dita Cal Sen Gatet.

El casal dit **Can Apol·loni** es localitza passat l'oratori, al núm. 10, a l'esquerra del carrer; sovint apareix grafiat Can Poloni. A finals de segle XVI era propietat de Bartomeu Muntaner, casat amb Apol·lònia Tomàs de Taxaquet, que probablement donà el mal nom de *Pol·loni* als Muntaner. Pel matrimoni entre Joana Muntaner Bauçà i Joan Alcover Bardí, l'any 1740, la possessió passà als Alcover. L'any 1821 la propietat comptava amb dues cases, quatre quarterades d'oliver de

**ESPECIALISTES
EN ARTICLES
DE MUNTANYA,
CÀMPING, ESQUÍ
I ESCALADA**

**ES
REFUGI**

VIA SINDICAT, 21 (pati interior)
Antic Edifici del Sindicat Forà
Tel. 971 71 67 31 • Palma

primera, 14 de segona, 12 de tercera, dues de reguiu i una de garriga; era tot valorat en 215 £, propietat de Joan Alcover, de ciutat (Josep Segura: 1979, 40). L'any 1879 era de Concepció Alcover Bibiloni. Segons l'Arxiduc, l'any 1884 era de la família Ferrà Alcover. L'any 1917 l'adquirí Pere J. Castanyer. L'any 1990 era de Pere Magraner. La finca, l'any 1995, era propietat dels germans Mas Ferragut, amb una superfície total de 19 quarterades. Té la torre millor conservada del llogaret. Aquest casal fou convertit en hotel l'any 1933, i actualment forma part de l'Hotel Costa d'Or. Conserva la façana amb portal forà d'arc rodó adovellat, amb el llindar, a la part baixa, amb les marques per a les rodes de carro. A la dovella central destaca el relleu d'una creu. A la dreta del portal hi ha un bloc adossat que sobresurt en perpendicular a la projecció de la façana. La torre de defensa s'aixeca a l'esquerra del portal forà. És de planta quadrada i té tres plantes d'alçat, amb una finestra rectangular a cada planta, atrompetada la de la planta baixa.

Can Simó se situa davant Can Apoloni, a la dreta del carrer. Fou coneguda amb els noms de la torre del Bisbe i la torre del capità Bauçà. Al segle XVI s'anomenava Son Bauçà de Llucalcari. Segons algunes fonts, hi nasqueren el que fou bisbe de Mallorca, Simó Bauçà (1552-1623), i l'il·lustre marí, Felip Bauçà, mort a Londres el 1833. L'any 1695 era d'un altre Simó Bauçà i es valorà en 3.400 lliures. L'any 1821 era de Magdalena Gelabert i es valorava en 396 £; aleshores comptava amb la casa, sis quarterades d'olivar de primera, 19 de segona, 24 de tercera, una de reguiu, dues de secà, una de garriga, dos quarts de taronges i una caseta d'eines (Josep Segura: 1979, 42). Segons l'Arxiduc, l'any 1884 era de la família Mayol. L'any 1979 era de Bartomeu i Antoni Mayol Coll.

El bloc central té una façana amb alçat de dues plantes. El portal forà és rodó adovellat i la planta baixa té tres finestres quadrades atrompetades. El primer pis té tres finestres. A l'esquerra,

hi ha un altre bloc amb sis finestres repartides en tres plantes; les dues del porxo tenen llinda de fusta. A la dreta del bloc central s'aixeca la torre de defensa. És de planta quadrada. A la façana est es pot observar una finestra amb arc conopial i una altra amb permòdols per al matacà defensiu, a més d'un coronament amb espadanya. La façana sud presenta quatre finestres de diversa tipologia; la de la planta baixa és moderna, la del primer pis és atrompetada, la del segon pis és d'arc conopial i la superior d'arc rebaixat, flanquejada per dues espitlleres reduï-

des. Segons J. Segura, «l'escala [de la torre] és un bell caragol helicoidal. En el rebedor de la clastra, sobre l'arc toral, hi ha un escut dels Bauçà amb la data de 1601; altres escuts iguals es troben a cada una d'ambdues pilastres» (Josep Segura: 1979, 42).

Al fons del carrer, que no té sortida, es troben les cases dites sa Guarda i, a l'esquerra, Cas Pitot. El petit eixamplament que dissenya al final el carrer, a manera de placeta, mostra a l'esquerra un coll de cisterna de secció circular, amb una pica a l'esquerra.

Relojería Española S.L.

Fundada en 1885

Concessionari Oficial

OMEGA
LONGINES

TISSOT

RADO

CK

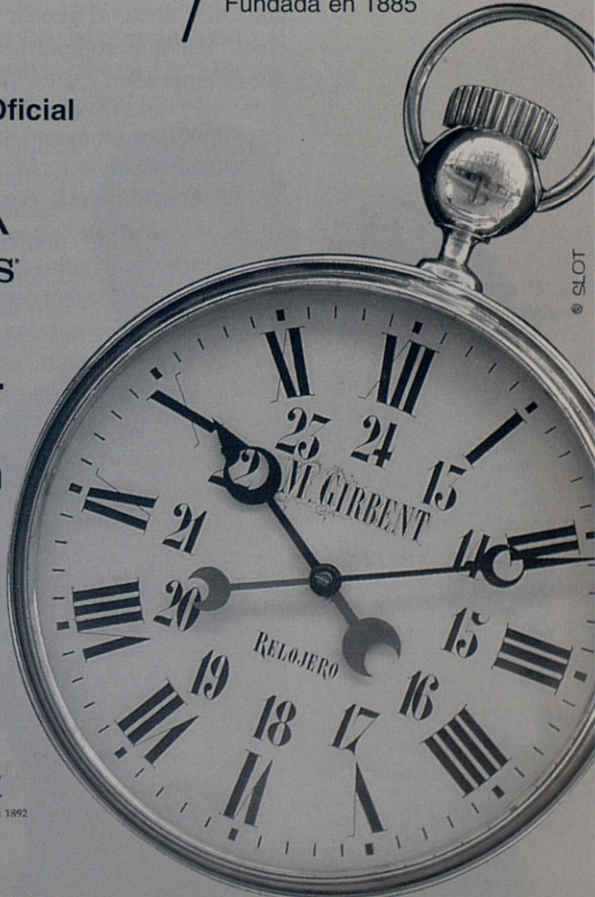
HAMILTON

PIERRE BALMAIN

swatch

NOVA ADREÇA

Plaça de Cort 14

Tels.: 971 721 563 - 971 724 344

Fax.: 971 714 369

Harrison Ford, el mite indiferent

Per què triomfa a Europa un actor que ha interpretat éssers genèricament i genèticament reprovables com el president dels EUA o Jack Ryan, el personatge de ficció creat per l'ultradretà i ultraarmamentista Tom Clancy? Per què el continent de l'escepticisme s'apropia d'un intèrpret tan poc polièdric, unifàsic, tan exòtic per a l'home europeu com l'ET que va crear la seva esposa i guionista Melissa Mathison (mainadera de Coppola des que tenia dotze anys, res no hi ha que sedueixi tant un cinèfil com un tros de *trivia*)? I ja que som entre interrogants, per què perdonam l'agosarat que es va ficar dins els calçons de Humphrey Bogart per refer *Sabrina*, tot i que mai no hem considerat Audrey Hepburn per sobre de Julia Ormond? I només un interrogant més abans d'avorrir el lector més pacient. Per què compraríem els homes —les dones emprarien l'actor per a altres menes—

un cotxe a aquest cinquantí tardà de texans gastats i mocassins impecables? Simplement, perquè estam envoltats d'homes que ens recorden el que som, i ell és una mostra del que voldríem ser.

Devem el naixement estel·lar de Harrison Ford a Coppola, padrí de les successives onades de gegants de la pantalla. I, a més, en ella *American* *affiti* de la qual estam parlant figurava Richard Dreyfuss. Abans de la seva desorientació estupefaent,

aquest darrer era mil vegades més actor que Indiana Jones. Malgrat tot, mai no encarnà les nostres il·lusions no acomplertes. A més a més, era versàtil. En contra del que concedeixen les aparences, hi ha poques carreres més homogènies que la de Ford. Interpreta homes fermament casats o casadors, als quals desapareixen les esposes o les veuen amenaçades per cruels terroristes. Vegeu, per exemple, el que ocorre a *Frenètic*, aquella pel·lícula de Polanski contada en primera persona de la qual molts de tics han estat reeditats a *La novena porta*. O aquella tragèdia d'*El fugitiu*, en què l'impecable espòs és acusat d'uxoricidi. I fregant la paròdia, a l'actor li falta temps a *Caprichos del destino* per perseguir l'aparellament amb l'esposa de l'amant de la seva dona! I només va accedir a separar-se de la seva legítima perquè hi hagué un accident d'aviació que acabà amb la vida d'ella. Si no hi hagués mort l'amant, Harrison Ford també hi hauria establert un vincle sentimental.

La vena insolent de Harrison Ford és molt més atractiva. A totes les pel·lícules matrimonials apareix amb celles permanentment arrufades i encarnant el més recalitrant de la tradició burgesa. Tanmateix, hi va haver una vegada un Han Solo, la desconsideració del qual multiplicava el seu atractiu. (Més *trivia*: en qualque moment es va especular sobre la possibilitat que Harrison Ford interpretàs Luke Skywalker, amb la qual cosa hauria tingut la mateixa sort de Mark Hamill). El masclisme d'Indiana Jones només es pot comparar a Marlowe i altres grans solitaris de la novel·la negra. I, sobre tot i abans de tot, hi ha *Blade Runner*. La figura de Rick Deckard —amb un actor que iniciava la seva particular dècada dels quaranta— és inseparable de l'actor amb el qual ens voldríem sentir identificats. D'aquí a un parell de segles, quan aquesta obra d'art immutèble ocupi definitivament el nínxol que li correspon, es recordarà el seu protagonista únicament per aquesta pel·lícula. La dimensió mítica de la seva interpretació no disminuirà ni tan sols pel fet que el *retirador* de replicants es limiti a matar dues dones —una de les quals, Joanna Cassidy, per l'esquena— i que la seva supervivència es trobi en mans

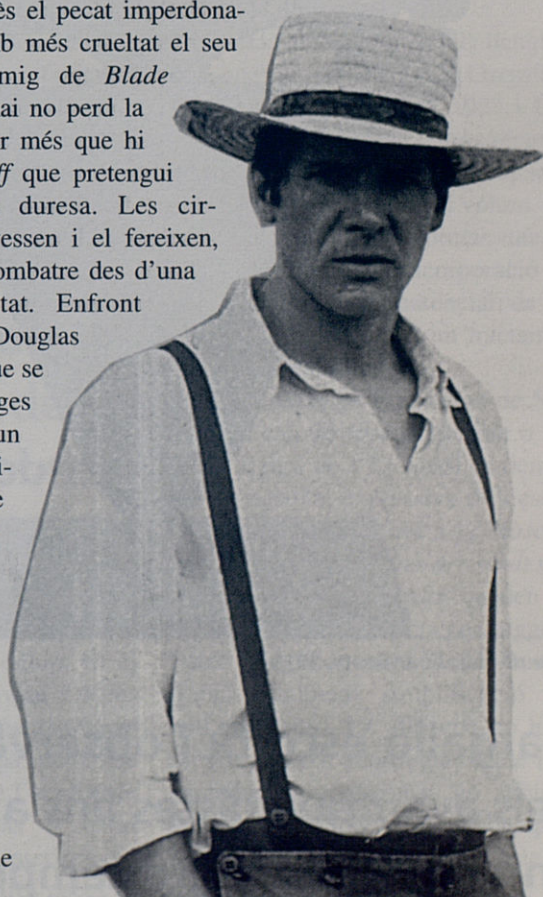
de la seva nèmesei, l'impecable Rutger Hauer. En aquesta pel·lícula comença la carrera de Harrison Ford com a gran patidor. Tal vegada, el seu atractiu com a arquetip es degui a aquesta debilitat funcional. L'home sotmès a totes les tensions. L'home modern, el qual compleix religiosament amb els preceptes de l'època que li ha tocat protagonitzar, i que tanmateix es veu sacsejat per forces alienes al seu control.

Harrison Ford només es manifesta a través de les seves pel·lícules. És difícil que es tracti d'un comportament deliberat, però el seu valor simbòlic creix quan ens adonem que les seves entrevistes figuren entre les més anodines de la història del cinema. Quan una estrella es mostra tan reservada, dubtem de si té moltes coses per amagar o si no té res per dir. Encara que la meua aposta s'inclina cap a la segona opció, no s'aconsegueix una carrera d'aquestes dimensions sense intervenir directament en el seu desenvolupament. Al plató, per exemple, té fama d'imposar les seves tesis. I no és una lògica conseqüència de la seva *regio status* actual. Gairebé fa un quart de segle, quan als estudis londinencs d'Elstree es va començar a rodar *La guerra de les galàxies*, es va fer famosa la frase que entaferrà a Lucas, pel que feia a la baixíssima qualitat dels diàlegs. «George, aquesta merda pots mecanografiar-la en un guió, però no hi ha manera de pronunciar-la.»

Encara que *American Graffiti* va ingressar en els prestatges de culte, va ser l'experiència galàctica la que consagrà definitivament Harrison Ford. Poc temps després de l'estrena de la primera entrega, l'actor ja va conèixer l'experiència de ser assetjat pels seus seguidors mentre comprava discos, amb el resultat d'una camisa destrossada i diversos cops de poca importància. Ingressava en el pedestal acompanyat d'una rialla astuta, un contrapunt cínic a la seva biografia sense rebladures. Encara que el patiment injust seria ben aviat la marca de la casa de la seva cinebiografia, és curiosa la dissociació que hi ha entre la seva figura d'exultant simpatia i els papers que interpreta. Aquesta contradicció s'entén a la seva darrera pel·lícula. Kristin Scott-Thomas, durant més de dues hores, actua com un Prozac, que treu el trist policia d'assumptes interns de la malenconia. La tristesa intrínseca del protagonista és tan marcada que sembla definir un nou

model humà, «persones predestinades al fet que els seus familiars morin en accidents d'aviació». Tanmateix, totes aquestes consideracions empal·lideixen davant la rendició incondicional dels espectadors. A la sortida la sensació és que s'ha vist un home simpàtic i ple d'energia que, només per exigències del guió, ha interpretat un persona que el mateix dia descobreix que és viuda i enganada. És igual el que faci, si és Harrison Ford. Tal és el llenguatge dels mites hollywoodencs. Aquesta permeabilitat cap a l'actor només es registra a Europa, on les seves pel·lícules obtenen millors recaptacions proporcionals que al seu país natal. L'audiència nord-americana s'ha allunyat com de la pesta de la ximple i artificialment estirada *Caprichos del destino*. Aquí ha estat «una altra de Harrison Ford». La garantia és l'home.

Només un altre actor coetani de Harrison Ford—primera meitat dels quaranta—pot competir amb ell en el magnetisme per definir i atrapar una generació. Es tracta de Michael Douglas. El fill del fill del drapaire lituà pot encarnar el poder—i només per la seva intervenció oscaritzada a *Wall Street*—amb major desimboltura que el fuster reconvertit. Tanmateix, ha comès el pecat imperdonable, ha explotat amb més crueltat el seu costat obscur. Enmig de *Blade Runner*, Deckard mai no perd la seva innocència, per més que hi hagi una veu en *off* que pretengui accentuar la seva duresa. Les circumstàncies el travessen i el fereixen, sempre les ha de combatre des d'una posició d'inferioritat. Enfront d'aquesta docilitat, Douglas és un impertinent que se sobreposa als marges d'actuació que un ésser humà té delimitats. Permet que traspassi a l'espectador un percentatge important de la seva personalitat real. A Harrison Ford, potser inconscientment, mai no s'hi produeix aquesta intrusió. Per això és un mite, encara que un mite indiferent.

La mostra d'escultures de Pablo Gargallo, a la planta noble del Casal Solleiric, es recordarà com una de les millors exposicions que s'han pogut veure a Mallorca al llarg del 1999.

Pablo Gargallo: una lliçó d'escultura que guanya amb el pas del temps

Amb això, no es vol deixar de rememorar mostres com les de «Malevitx i el mestres russos de l'avantguarda», «L'esplendor de Flandes», «Miró. Homenatge a Pilar Juncosa», i algunes altres de les

quals hem donat puntual informació en aquestes pàgines. Però avui, entre les exposicions que es troben als grans espais dedicats a l'art, volem destacar la gran selecció d'escultures de Pablo Gargallo (Maella, Saragossa 1881-

Reus, Tarragona 1934), que és, sens dubte, una lliçó magistral que guanya amb el pas del temps.

Les grans influències que ha exercit Pablo Gargallo en l'escultura contemporània es troben explícites a l'exposició actual: en el retall de les planxes metàl·liques, en els estudis de les formes en cartó per a posteriors escultures, en la recuperació dels llenguatges de l'escultura primitiva africana, en la substitució de les formes convexes per les còncaves i, sobretot, en la depuració, en l'extremada simplificació del llenguatge. Però totes aquestes influències parteixen d'un mateix punt o, més ben dit, són possibles gràcies al gran domini de l'ofici que tenia l'escultor.

Pablo Gargallo havia heretat la tradició familiar en la forja i en la fosa del ferro. Però no es va quedar en l'ofici de joier heretat, ni en la materialització de les lliçons apreses. Gargallo, que de ben jove es traslladà a París, escoltà i observà les lliçons dels avantguardistes fins a convertir-se en un dels seus contemporanis i, en el camp de l'escultura, en un dels més il·lustres contemporanis.

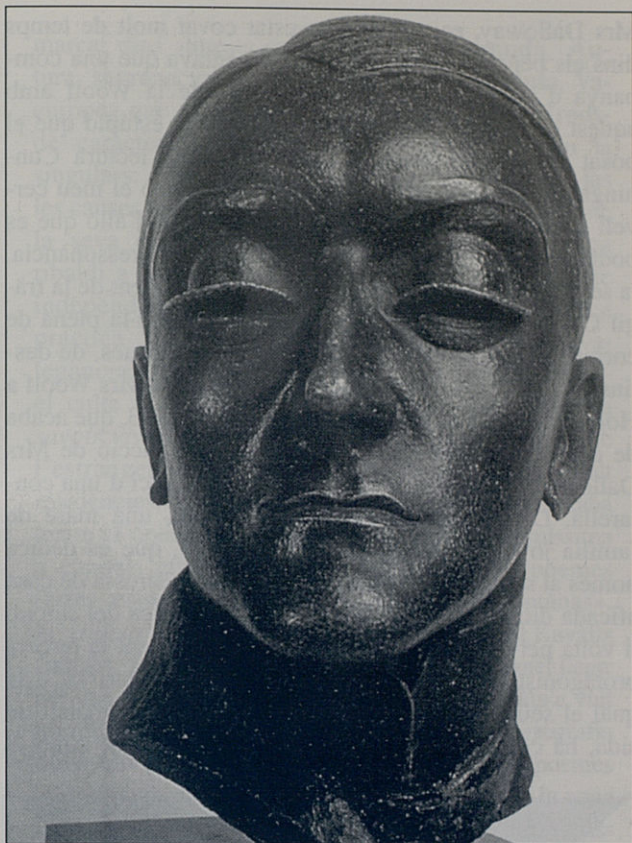
Sempre, com es demostra a la selecció antològica de la qual parlem, combinà els llenguatges clàssics amb els més avantguardistes. I és en aquest punt on trobam una de les seves lliçons magistrals: en ambdós llenguatges Gargallo ens demostra que es pot mantenir i transmetre la tensió de la creació, a més d'aportar grans obres a la història de l'art. Aquesta dualitat es pot explicar gràficament si observam dues peces ben distintes, fruit de processos creatius i de realització quasi oposats, però amb la mateixa força, sensibilitat i efectivitat expressiva. Mirem, d'una banda, el *Retrat d'Àngel* (Fernández de Soto, que Gargallo realitzà el 1920:

Jove de cabells arrissats, 1911.

Gargallo escoltà i observà les lliçons dels avantguardistes fins a convertir-se en un dels seus contemporanis

Autoretrat, 1927.

Jove espanyola, 1921.

és un cap clàssic –si és que aquesta és la paraula correcta–, que respon a un modelatge de gran habilitat tècnica, però també de gran precisió en l'observació dels trets bàsics del rostre, dels volums del cap i, sobretot, de l'actitud de l'amic retratat. El front

encara que aquesta ens sembli més aviat impenetrable. La que fa Pablo Gargallo del seu amic Fernández de Soto (anomenat *Patas*) és una lectura en certa forma clàssica, que serà, segons pareixia manar la tradició, fosa en bronze. Però és, a la vegada, una

demostra l'alternança en els llenguatges que dugué a terme Gargallo—. Aquest autoretrat és del 1927 i l'escultor hi dona mostres dels recursos que tenia al seu abast: una capacitat per a l'essencialització del volum, una voluntat de sintetisme formal, una decidida aposta per la incorporació del buit (com a espai essencial de les seves peces), i un ús i un tractament nou dels materials.

Si en el retrat de Fernández de Soto (com al cap de *Jove espanyola* o a la petita figura de l'*Esclava*) es demostra la capacitat expressiva de l'escultor, a l'autoretrat, com a la *Màscara de picador amb patilles arrissades* o a *Jove de cabells arrissats*, queden palesos els seus grans dots per suggerir. Pablo Gargallo, a través dels buits o d'una extremada simplificació formal, suggereix tot allò que no hi és present, i, així, aconsegueix que l'espectador es converteixi en subjecte actiu del procés creatiu, i acaba, quasi inconscientment, el dibuix que ha traçat l'artista.

L'artista ens demostra que es pot mantenir i transmetre la tensió de la creació, a més d'aportar grans obres a la història de l'art

cap enrere; la punta del nas alta; alta o altiva també la barbeta; el cap molt dret, en canvi, per compensar i donar equilibri, a la vegada, per mantenir la tensió, trobam uns ulls quasi tancats per una mirada que es dirigeix gairebé a terra. Desconeixem el personatge i en canvi se'ns donen totes les claus per penetrar en la seva personalitat,

lectura magistral.

D'altra banda, i bastant enfora en el concepte, ens trobam davant l'*Autoretrat* de l'escultor, igualment extraordinari. El retall de la xapa metàl·lica prové, en la trajectòria de l'artista, de molt abans que realitzàs el retrat d'Ángel de Soto, descrit anteriorment –en aquesta i en tantes altres peces es

Una novel·la extraordinària

Sempre he tingut molt clar que la bona literatura s'escriu a partir de llegir i treballar amb bona literatura. Michel Cunningham ha escrit una de les novel·les més belles i commovedores que he llegit enguany: *Les hores* (Editorial Columna en català i Muchnik en castellà). Cunningham és un lector fervent de Virginia Woolf i ha fet servir de pedrera verbal de la seva casa novel·lesca un personatge com la senyora Dalloway que ha declarat en les entrevistes de promoció que el fascina. Però d'aquesta fascinació hauria pogut sortir una barata mimesi woolfesca o una composició singular que conserva del referent tota una sèrie d'ecos. Aquesta segona proposta de la qual ha sortit airós és la que informa els tres personatges que protagonitzen la novel·la —la mateixa Woolf, Laura Brown i Clarissa Vaughan— i que trunyellen en els diferents capítols un dia de les seves hiperestèsiques vides. Sí, són tres dones molt sensibles i allunyades en el temps que reaccionen amb una extremada consciència davant el riu de les seves difícils vides. Si per un cantó hi ha un claríssim homenatge a l'*stream of consciousness* de l'autora d'Orlando,

Mrs Dalloway, es veu que ha estat covat molt de temps dins els pensaments de l'autor. Ell contava que una companya d'institut li va deixar el llibre de la Woolf amb aquest comentari: «Segurament ets menys estúpid que el posat que representes», a partir d'aquella lectura Cunningham diu: «No ho he entès tot d'una però el meu cervell d'idiota adolescent ha pres consciència d'allò que es podia fer amb els mots, el seu timbre, la seva ressonància, la seva espessor. I a partir d'aquest enamorament de la fràgil Clarissa Dalloway ha escrit aquesta novel·la plena de correspondències secretes, de referències íntimes, de destins entrelaçats pels sentiments. Primer hi ha Mrs Woolf a Hogarth House, en un barri de Londres, el 1923, que acaba de complir quaranta anys i comença la redacció de Mrs Dalloway i es fa preguntes sobre el difícil inici d'una contarella. L'altre personatge és Mrs Brown, una mare de família jove de Los Angeles, l'any 1949, que es dedica només al seu filllet Richard i a la vida de mestressa de casa aficada dins un torbellí sensible en què la idea del suïcidi li volta pel cap com una mala cosa. I finalment la tercera protagonista és una editora de Nova York, Clarissa, a la qual el seu amic de l'ànima, el poeta Richard, malalt de sida, ha col·locat el mal nom de Mrs Dalloway. Amb la

aquest flux, aquesta correntia de l'acció i els sentiments fets consciència i convertits en un únic riu de la narració, per l'altre cantó hi ha les tres veus de Cunningham, tenen una personalitat compositiva tan pròpia i seductora que arrossegueu el lector cap a una cambra d'ecos i d'onades, de pensaments subtils i d'accions domèstiques, de sofriments solitaris i de grans preguntes que fan del llibre una festa. I no és gens alegre tot allò que l'autor ens vol dir i es vol demanar a través de la música dels mots i dels funambulismes de les aventures d'aquestes tres dones: els problemes de la malaltia i com resistir-la, la dificultat dels amors en aquesta societat occidental tan hipòcrita i puritana, el significat del procés de l'escriptura i la seva capacitat benèfica, les dificultats d'aquest mateix acte creatiu que et pot dur allà on no esperaves, la crisi de la família com a lloc de comunicació i, fins i tot, el sentit darrer de la vida. Cap dels grans temes humans d'aquest moment tan convuls queden fora d'aquesta narrativitat bastida amb puntes petites, amb brodaries magnífiques, amb repunts fets a mà i a consciència. *Les hores*, que va ser el títol original de

Aparador

Kavafis a voler

He de confessar que, quan vaig veure el número 221-222 de la revista *Litoral* dedicat monoescripturalment i gràficament a **Kostandinos Kavafis**, em va fer una certa vessa. L'estimat Kavafis ha sofert tants de banys de lletres lloccomuneres que aquelles 178 planes podien ser una catàstrofe més de la mediocritat al·labadora del poeta gai d'Alexandria. I en vaig quedar esculat. Tot em va seduir, des de la forma de les ulleres kavafianes —que deixen veure tota una galeria de retrats seus des de la infantesa a la vellesa— a la introducció i el marc biogrà-

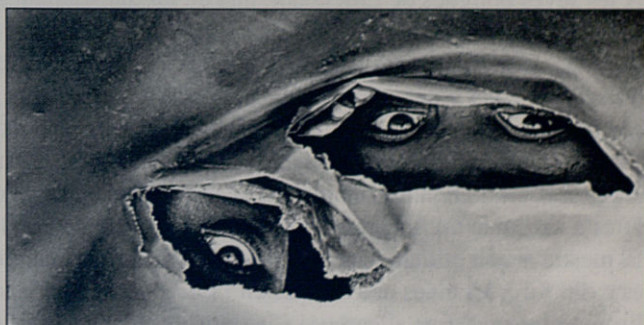
fic i literari que fa l'editor del volum **Vicente Fernández González**. Em vaig veure arrossegat per la cura dels detalls, de les informacions, de la compaginació i del gust. Vaig assaborir aquest àlbum en què el lector fan de Kavafis pot trobar molt de material nou o poc de conegut. Si **T. S. Eliot** ens qualifica d'*unreal* la ciutat d'Alexandria, i Goethe diu a Enkermann que és una metròpoli del món en què la història ens contempla des de tots els racons del carrer, l'escriptora **Ioanna Nikolaídu** ens ofereix una brodaria miliunitesca on Kavafis queda em-

marcat dins aquesta cultura supranacional pan-europea que té una sèrie de característiques ben singulars: dóna suport a les causes més liberals de la seva època (de Garibaldi a la guerra de la independència grega), practica la finor, l'elegància, l'exquísidesa, el culte a la bellesa, al *savoir vivre*, fa estudis a l'estranger, té luxoses residències, es troba al teatre i l'òpera, fa estades a capitals europees i fa festes esplendoroses on la *lingua franca* és el francès, i deixa l'anglès per als intercanvis econòmics. Kavafis habita dins un palimpsest de ciutat moderna, i això ho reflecteix la seva poesia. Una cronologia amb espectaculars fotografies ens dóna les fites de la seva vida. El poema «Lo ocult», en versió manuscrita i traduïda al castellà, introdueix el capítol «Voces», on Forster, Seferis, l'amiga Yourcenar (que me'l va fer conèixer amb les seves traduccions al

francès), Cernuda, Auden, Gil de Biedma, Valente, Gimferrer, Brodsky i Vayenás, diuen la seva sobre «una de las cosas más definitivamente hermosas de que tenga noticia en la poesía de este tiempo», com qualifica Luis Cernuda l'obra kavafiana. Hi ha una *Ars poetica* inèdita que comença amb un examen filosòfic dels seus poemes, molt sucós i entretingut, i acaba amb l'anàlisi intimíssima d'un parell de poemes («Días», «Ventanas», «Termópilas»). El Kavafis polifònic ens permet llegir dos poemes traduïts a vuit idiomes. Una cartografia kavafiana de 66 poemes ens els col·loca en la zona geogràfica en què «passen». Una bona antologia bilingüe, grec-castellà, de Kavafis i una altra antologia de poetes en els quals ell ha deixat empremta, així com una bibliografia d'edicions hispàniques kavafianes des de 1962 a 1998, clou un volum que puc recomanar a tots els sensibles.

novel·lista, l'editora i la lectora comença un trip que ens duu cap als ports de les emocions més fondes, els desitjos més quotidians i una trama melodiosa que sona com una música que t'amara sense témer-te'n i et deixa tocat. No hi ha grans intrigues, ni esdeveniments de primera pàgina de diari en aquestes vides contades amb l'elegància i la justesa d'un narrador precís, sinó que a través de la forma de sentir d'aquestes tres dones podem albirar la possibilitat d'intentar fer de la vida qualque cosa que s'acosti a una certa perfecció: es tractarà d'una obra literària en el cas de Virgínia, d'un pastís d'aniversari en el cas de Laura i d'una recepció mundana en el cas de Clarissa. El llenguatge de

Cunningham és planer, senzill, sobri: un bisturí laserià per disseccionar aquest sentiment complex i apassionat que duu aquestes dones des de l'èxtasi estètic a les voreres del suïcidi, des de l'anècdota trivial a l'acte transcendental. «Agafar com a tema tres dones quan jo som un home, invocar la figura d'un gran autor que no està allà per defensar-se però que és, als Estats Units, una icona als ulls de les feministes: l'aposta era tan arriscada com orgullosa.» Però Cunningham se n'ha sortit creant una novel·la per regellir, per subratllar, per dir en veu alta, per fer-nos més càlides aquestes temporades baixes que sempre seguit ens ataquen. Hi ha un moment de Laura Brown que il·lustra a la perfecció aquesta força saludable que pot tenir la literatura sobre les nostres vides. Laura llegeix Mrs Dalloway i «Ella posa el llibre obert contra el pit. La seva cambra sembla més habitada, més real, perquè un personatge que nom Mrs Dalloway ha sortit a comprar flors.»

de novetats

Embat
Llibres

PEDAGOGIA - PSICOLOGIA - CIÈNCIES SOCIALS

Pge. Papa Joan XXIII, 5-E • Geranis Centre - Tel. 971 713 350 • Fax 971 215 641 • 07002 Palma de Mallorca

Ganiveteria Ordinas

Josep Ordines nasqué a Sineu, el 15 de febrer de 1936, i és fill i nét de mestres ganiveters. S'inicià en l'ofici quan només tenia 14 anys. Avui en té 64, encara continua en actiu, i treballa al capdavant d'una botiga que té a Llucmajor, poble on viu. Aquest ganiveter, dels pocs que queden a Mallorca, ha exposat les seves peces durant els darrers anys a la fira Balear. A l'edició de 1990, obtingué el primer premi a la millor obra artesana, concedit per la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de les Balears.

A les seves botigues de Llucmajor, una de les quals està regentada per dos fills seus, Josep Ordinas fabrica i ven ganivets, navalles, xorracs, destrals i estisores, entre altres productes. Subministra les eines als hotels, restaurants, carnisseries i al sector agrícola. No obstant això, en els darrers anys, Josep Ordinas assenyala que la població alemanya de Mallorca s'ha afegit a la seva clientela habitual. «Al seu país no troben peces fetes a mà i que tallin tant com les que fabricam aquí», diu.

El mestre artesà utilitza les tècniques tradicionals de fabricació, és a dir, forja les eines amb el martell i l'encruia i esmola a mà. Empra planxa d'acer al carboni i inoxidable. Fa els mànecs de fusta i els de les navalles, de banya de marrà, de cérvol o daina.

Ganiveteria Ordines. Carrer Vall, 128. 07620. Llucmajor.
Tel. 971 66 05 80

Caimari i l'oli d'oliva verge

Fa un any, la marca Caimari va treure al mercat un nou oli d'oliva verge extra envasat en botella de vidre de 0,50 litres i un 0,7 d'acidesa màxima. Aquest oli es fa amb producció pròpia i d'altres indrets de la Península. La firma Caimari, que rep el nom del poble on s'instal·la la fàbrica, fa més de 33 anys que es comercialitza a Mallorca. Antoni Mateu, propietari d'Olis Caimari, explica que la seva empresa és productora, fabricant i envasadora. «Tenim plantacions d'olivars, dues plantes embotelladores i una tafona».

Antoni Mateu afirma que, encara que a Mallorca és possible que hi hagi entre 70.000 i 80.000 oliveres, ara com ara, la producció no és suficient perquè l'oli envasat sigui tot d'olives pròpies. Tot i això, s'espera que l'oli produït i embotellat aquí (sense cap tipus de mescla) aviat pugui tenir la denominació d'origen.

Al parer del propietari d'Olis Caimari, la millor manera de promocionar els productes mallorquins, i més concretament l'oli, és oferir-lo als hotels i restaurants de les Balears i vendre'l a les botigues dels aeroports. «No hi hauria d'haver cap estranger que se n'anàs al seu país sense un producte de la terra».

Oli Caimari. Gremi Sabaters, 72. Polígon de Son Castelló. 07009 Palma. Tel. 971 43 11 86.
Carrer de ses Escoles, 4. 07314. Caimari. Tel. 971 51 52 21

Consell de Mallorca
Foment i Ocupació

"la Caixa"

202 *oficines*
al seu servici

*La 1ª xarxa bancària
a les Illes Balears*

...és inimitable

*Què tenen els aliments de les nostres illes
que els fa diferents?*

Què deu ser que els dóna aquest sabor i aquest color?

És l'aire o és el vent...? És l'aigua ... la llum...?

És la terra?

O deuen ser les persones, l'experiència, les mans, la intel·ligència... que els fan inimitables?

Tria l'autèntic... Producte **Balear**
Garantia d'origen

MARCA

*Embutidos Artesanos Roman
Ramaders Agrupats*

*Ca'n Matarino-Cas Concos
Carnicería Enseñat
Casa Capellana
Embutidos Palma
Ca'n Serra-Chama
La Luna
Companatge
Ses Passadores
Ecomagatzem
Camp Mallorquí*

I carn d'oví, de caprí, de porquí i d'ovella

PRODUCTE

*Sobrassada, carn i xulla i cuixot
Sobrassades, carn i xulla, botifarrons, camaïot, botifarra, talec,
desfet de porc i d'anyell i llonganissa
Patés i embotits
Paté, salsitxa i sobrassada
Sobrassada, botifarrons, saïm, xoriç, llonganissa i camaïot
Sobrassada, botifarrons i botifarra
Sobrassades
Sobrassades, botifarrons, varia negra, camaïot, patés i llonganissa
Sobrassada, botifarró negre i blanc
Ous
Sobrassada ecològica
Foie-gras i sobrassada*

INFORMAU-VOS-EN

971 774 031

**GOVERN
DE LES ILLES BALEARS**

**Quatre illes,
un país
cap frontera**